OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJEŠKOLSKE MLADEŽI

GOD. VI. BROJ 5.

SADRŽAJ:

IZDAJE NA SVIJET »DRUŠTVO HRVATSKIH SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA« U ZAGREBU.
UREDJUJE DR. FERDO NIKOLIĆ.

»OMLADINA« IZLAZI SVAKOGA MJESECA IZUZEVŠI MJESECE PRAZNIKA. — PRETPLATA JE ZA CIJELU GOD. ZA ĐAKE 100 K, A OSTALE 120 K, A ŠALJE SE DRUŠTVU HRV. SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA, ZAGREB, MEDULIĆEVA 33. — RUKOPISI SE ŠALJU NA IME UREDNIK, MEDULIĆEVA 30. I NE VRAĆAJU SE.

POJEDINI BROJ STOJI **12 K**

TISAK „TIPOGRAFIJA", GRAFIČKO-NAKLADNI ZAVOD D. D., ZAGREB.

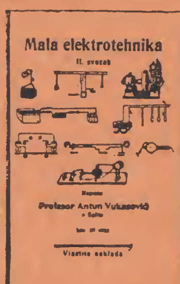
Dvorana amerikanskih uredskih namještaja

NOTTER I DRUG

Ilica 25. ZAGREB Ilica 25.

(nad kavanom „Corso")

Preporučuje pisaće strojeve raznih sustava sa latinicom i ćirilicom. Vlastita mehanička radionica.

Mala elektrotehnika

(s 99 slika) od profesora Antuna Vukasovića, sastoji se od 2 sv. I. sv. Teoretski deo: Strojevi i aparati. II. sv. Praktični deo: Primena (Mala rasveta, galvanostegija. telegrafija, i t. d.) Svaki se svezak može i napose kupiti u knjižari odn. naručiti kod tvrtke:

M. Vukasović, Split,

Brankov prilaz 5a.

Cena je po svesku Din 7·— s poštarinom Din 7·50. Ako tko hoće preporučeno, nek računa 2 Din više.

Taksa od 2 Din za preporuku računa se samo jedamput za celu pošiljku. Doplatom se šalje samo preko 3 komada, a do 3 kom. valja novac unapred poslati. Knjižarima popust.

GRADSKA ŠTEDIONICA

OPĆINE SLOB. I KRALJ. GLAVNOGA GRADA ZAGREBA

PETRINJSKA UL. BR. 5. ZAGREB UGAO SUDNIČKE ULICE.

Ulošci K 165,000.000·—

Prima uloške na knjižice i tekući račun. Kupuje i prodaje devize i valute. Obavlja burzovne naloge savjesno i kulantno.

Knjižare i papirnice

Hrvatskog štamparskog zavoda d. d. podružnice

Osijek

Kapucinska ulica 6.

Desatyčina ulica 35.

Kuhačeva ulica 20.

preporučamo naša bogata skladišta raznog pisaćeg i risaćeg materijala svih vrsti školskih knjiga i ostale potrebe za škole, domaće i strane literature kao i razne muzikalije.

Šešire i krzno

prodaje najjeftinije

IGNATZ HAHN, ZAGREB

Ilica broj 54.

Djaci dobivaju znatan popust!

„Pregled matematike"

t. j. „Zbirka definicija, poučaka (formula) i metoda uz nekoliko primera i zadataka", od profesora Antuna Vukasovića, obuhvata gradivo srednjih škola: I. deo Aritmetika, II. deo Geometrija, III. deo Početci infinitezimalnog računa. Sva su tri dela u jednoj knjizi (200 str.). Cijena knjizi 12 Din., s poštarinom 13·— Din. Za eventualnu preporuku 2 Din. više. Taksa od 2 Din. za preporuku računa se samo jedamput za celu pošiljku. Doplatom se šalje samo preko tri komada, a do tri komada valja novac unapred poslati. — Knjižarima popust. — Dobiva se u knjižarama ili direktno od tvrtke:

M. Vukasović, Split, Brankov prilaz 5a.

OMLADINA
LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJEŠKOLSKE MLADEŽI

GOD. VI. | U ZAGREBU, DNE 20. SIJEČNJA 1922. 1923 | BROJ 5.

ZMAJ U ŠKRIPCU.

J. TRUHELKA.

Jednom Dragoš opet ispremiješao čitavu kuću. Nešto mu je trebalo. Trebalo mu je mnogo. Trebalo mu odmah. Hoće da gradi zmaja. Jedan njegovih drugova, Stipica, Adolf, koji li jutros pustio prvi ovoga proljeća zmaja nebu pod oblake. Onda se već zna, da i Dragoš mora da ima svoga zmaja. Nije se dalo ni zamisliti, da bi on ostao bez njega. Nije li već dosta, da ga je drugi pretekao.

Stane kao vijor da prevrće kućom. Od vrha do tala ispretražio ju je, đok je našao, što mu je trebalo: artije, konopca, tutkala i Bog te pita, čega još sve. O svakoga se zadijeva, svakoga za štogod pita, ište, moli, zapovijeda, viče, zanovijeta. Svi se domari našli usplahireni, uznemireni, viču, prepiru se, karaju, ljute se. Ama što tko rekao, htio ili ne htio, Dragoš ne popušta. On što hoće, to mu se mora i da učini, pa baš neka se i svijet izvrnuo.

Najposlije se kuća opet pomalo smirila i časkom svi odahli. Izgleda, Dragoš je sve našao, što mu je trebalo. Ali, jok, još mu nešto treba. Najvažnije. Nož.

— Kristina, daj nož! vikne Dragoš.

Kristina stisne usne. Šuti, kao da ni čula nije.

— Kristina, nož mi daj! podgne se glas jače.

Kristina još jače stište usne i ne čuje.

— Kristina odmah da si mi dala nož!

Ovo je sad već dreknulo na najvišoj kajdi, što je bilo u Dragoševu grlu. Sva je kuća zaječala od strave. Morala najposlije i Krista da se odazove.

— Ne dam. Da ga opet gdjegod posiješ, a ja onda traži. Ne dam. Sve sam ti dala, što si iskao, ali noža ne dam.

— Moraš dati, noži nijesu tvoji! prijetio se Dragoš i stao pred Kristu kao pjevčić, kad hoće da se pobije s drugim pijevcem.

Kristina šuti, ništa ne govori. Samo joj suđe u rukama zvekeće.

Ovakva šutnja i naočita nemarnost Dragoša razjaruje do bjesnoće. Ko razdražen lav zavitla mami u sobu.

— Mama, Kristina ne da noža.

Mama začas izroni iz valovja bijeloga platna, što se oko nje nadvilo kao bijeli oblaci. Šije ponjave, košulje, šta li. Žuri se. Hoće još danas toliko i toliko da svrši. Sjutra čekaju opet drugi radovi. Ta toliko se toga obija majci oko glave. Da ima deset ruku, svih bi deset bilo zaposleno. A te ruke u poslu lete, kao da su okrilatile. Ne smetajte.

Ali, jok, Dragošu treba nož.

Mama se na prvu dreku odmah i ne odazove. Sva joj je pamet obuzeta poslom.

— Mama, tâ Kristina ne da mi nož. A meni treba, odmah mi treba. Ona je sve zaključala u svoj ormar.

— Pa što ću ti ja? najposlije se odazove mama ponešto nervozna. Ako ne da, ne da.

I sad se dogodi, što se u familiji zvalo »posljednjim argumentom« Dragoševim. Zaurliče, kao da ga je kogod natakao na ražanj, baci se na pod i stane bijesno mlatiti nogama.

To mamu najposlije sasvim otrijezni iz njezina radnoga zanosa.

— Ta podajte mu već jednom taj nož, Kristina, vikne mama kroz otvorena vrata.

Dragoš odmah skoči kao uboden.

— Mama je rekla, da mi podaš nož! slavodobitno zaviče Dragoš u kuhinju.

Kristina samo što ne proplače.

— Kako ću da mu dam? Raznesu sve nože po čitavoj kući, pa kad hoću da prostrem stol, nema nijednoga. Prodangubim sat, dok ih sve pokupim s brda i s dola. Neki dan čak nađem jedan prebijen u drvarnici. Ako koji usfali, mene pitaju za nj.

Tu Dragoš opet zaintači vikati. Te onda mama nešto blažim glasom dozivlje Kristini:

— Podajte mu samo, Kristina. A ti, ako ga ne vratiš zdrava i čitava do objeda Kristini, znaš već, šta te čeka. Ako ga pokvariš, jao tebi.

Kristina uzdahne i pođe k ormaru.

— Eto, tako se djeca kvare, promrsi među zubima i preko srca poda Dragošu nož.

Dragoš nož u šake pa odmah udobrovoljen reče:

— Ne ću ga pokvariti i vratiću ga živa i zdrava.

Potom zavlada u kući opet običan mir i tišina.

Dragoš se sa svojim vašarom namjestio na stolu u trijemu. Tu je bila hartija od novina, tu konopac, tu na tanjuriću zamućen kelj od brašna i vode. Dragoš u sav jek gradi zmaja. Kroji, slaže, lijepi, sav se oznojio od posla. Nekad i što složi, opet razloži, što slijepi, razlijepi.

Ali najposlije nekako se nađe gotov zmaj. Dragoš odmah s njim pred kuću na poljanicu. Ali jao, zmaj i ne misli da se digne, kamoli da leti. Dragoš se zatrkuje, diže rukom zmaja, baca ga u zrak, ali zmaj ne će pa ne će, nego po zemlji, nevoljice se vuče po travi,

po prašini. Čitava ulica pomaže, sva njena djeca tu su, dižu, nose, podupiru. Sve uzalud. Zmaj ne će da leti pa ne će. Već onako vukući se po prahu i kalu moj ti vam se zmaj sav ožuljao, potrgao, rascijepio, raspao.

Dragoš udri u plač i jauk, kad se ovako jadan i svladan vratio s bojnoga polja vukući za sobom tužne ostatke nesretnoga zmaja. A bješe tako divan vjetar i tako modro nebo i toliko djece, da gledaju, da se dive i da zavide. I sad gle gdje osta na sramoti, ne htjede zmaj da se pokaže.

Zaječala kuća iznova od podruma pa do pod krov. Jer Dragoš je opet trebao i ovog i onog, da načini drugoga zmaja, i jer se Dragoš zagrozio svima, što mu se htjeli da rugaju, e će načiniti i boljega i ljepšega. Naprosto zmaja, kakova ni u koga nema.

Ali kuća kao da se umorila od Dragoševa maloprvašnjega zuluma. Ne će ništa da poda. Nema šta ni da poda. Niko mu se ovaj put ne odazivlje, niko ne razumije tugu i želju njegova srca. Tu mama, tu Kristina, tu Anica: niko za njegove muke ne pokazuje ni razumijevanja ni smilovanja. Svi ga gone od sebe.

— Imao si, što si htio, a sad izdiri, odlučnu progovori mama riječ.

U taj čas eto ti bake iz crkve. Ako ga svi ostavili, baka će pomoći.

Baka u svojim haljinama ponijela miris tamjana. Baka se u crkvi pomolila za sve svoje mile i drage, žive i pokojne, da im Bog da, što im treba, Baka će načiniti i zmaja za Dragoša, jer njemu sada prije svega treba zmaj.

— Baka će načiniti zmaja!

Ko kad iza teške oluje sunce probija oblak, tako se Dragošu razvedri lice. Baka će da napravi zmaja. I biće ljepši i bolji nego ičiji. Tő se zna. Baka sve razumije, sve zna. Ne uvezuje li ona djeci knjige, nije li Anici napravila torbu za školu, ne umije li skucavati kutijice i škatuljice, a kad ustreba, bolje će pokrpati. cipele nego i sam majstor Polcer. Pravi je majstor baka. Načiniće i zmaja, da će ga biti šta vidjeti.

Dragoš stoji kao na vretenu i gotov je da se razleti na sve strane, čim baka čega ustreba. Na stolu razastrla hartiju, veliku i debelu hartiju.

— Eh, lako je praviti zmaja, koji će letjeti, kad se ima čim, reče Dragoš i od zadovoljstva uzdahne.

— A gdje si ti bakice čuvala taj papir, da ja nijesam za nj znao! pitao Dragoš. Ovo je doista pravi papir, da se od njega načini zmaj, pa se ne će tako lako potrgati.

I opipa hartiju ko neko, ko se u stvar razumije.

— Tvoja sreća, da ti nijesi znao za taj papir, nasmije se baka, ne bi ga danas više bilo, da se gradi zmaj.

I Dragoš se nasmije i veli, da je istina, što baka veli.

Te sad baka počne da kroji i da reže. Najprije tijelo na četiri roga, sprijeda tupo, straga oštrljato, već kako se pristoji zmaju.

— Samo neka bude velik, bakice, poticaše Dragoš, znaš, mnogo veći nego Adolfov. Pi, šta mi je njegov malen!

— Ako bude, kolik si ti, biće dobar. Šta misliš?

— Bit će dobar, potvrdi Dragoš.

Sad će baka naokolo stranice da utvrdi prutovima.

— Ovi su prutovi predebeli i preteški, rekne baka i ne znam, hoće li htjeti da leti.

— Šta, zar da ne leti? A šta će mi zmaj, ako ne leti?

— Da nam je trske, proslijedi baka, šuplje trske, ta bi valjala.

—Trske, trske, uzvrpolji se Dragoš ko zrnje na rešetu. Pa dakako trske treba.

Dragoš se zadiše, namršti obrve, čitavo mu lice zaigralo od napornoga mišljenja, odakle da se uzme trske. Zavrti se oko sebe, gleda, zavjera na sve strane.

— Trske, trske, vikne pa se zaleti amo tamo kao muha po praznome loncu.

Ali onda odjedared stane kao ukopan i klikne kao soko sivi:

—Ha, ja znam! i ko iz puške izbačen odleti preko dvora pa u drvarnicu pa uz ljestve na tavan više drvarnice. I još baka nije imala kad da s nekim nepovjerenjem pogleda za unukom, kad ova ču, kako nešto šušti i pljušti niz ljestve, kao da se niz brdo šuma valja.

— A moj Bože, gdje si to našao? Ta valjda ne će trebati čitav snop! Vrati to natrag, gdje si našao, pa izvuci samo dvije tri najtanje i najjednakije trske.

Dragoš stoji nasred ljestava sa svojim tovarom pa ne može ni naprijed ni natrag. Hoće da pokuša, da izvuče dvije najljepše trske, ali kako će, kad ne može ni da gleda od silne prašine, što je uzvitlale metlice na kraju trske. A teret bome prignječio ga nemilice, prašina štipala u nosu. Ali momče šuti, ne tuži se, ne jauče, već časom trsku tura gore, a trska njega dole i tako se bore, koje će od dvoga da nadvlada. Trska šušti, praska, puca, Dragoš stenje, huče.

Je li se u tome času sjetio, kako se još pred nedavno kao dvogodišnje derančе jednom popeo na kumin tavan i to po strašno strmim i vratolomnim ljestvama! I kako kuma, ugledavši ga gore, gdje stoji sa starom sabljom u ruci i čakom na glavi sve do polovice očiju, zalomila rukama i uzviknula:

— A kuda si se to do vraga popeo?

Dragoš zakliktao od pusta veselja:

— Vidi, kuma, našao je sodaju.

I pošto ga onda kuma sretno skinula i postavila na sigurnu zemlju, i Dragoš pošao kući, čitavim je putem duž taraba ponavljao nove zanimljive riječi:

— Do vaga popeo, do vaga popeo.

— A šta ti to mrndaš? pitao ga kum, koji se upravo vraćao iz škole.

— Imao je sodaju kod kume, glasio brzi odgovor.

Kad nekoliko vremena poslije toga Dragoš zatečе mamu, gdje stoji na stolici pa nešto na ormaru sprema. Dragoš stane, raskreči noge, ruke složi unatrage i oštro uzvinuvši obrve zapita strogo:

— A kuda si se to, mama, do vaga popela?

Nekad bilo, sad se spominjalo. I teško, da se Dragoš u onaj kritični čas ičega sjećao, kad je preko svoje volje onako brzo sletio niz ljestve zajedno s oštrom trskom. Srećom odmah se našla i baka pa ga iskopa ispod šiblja svega izgrebena, ožuljana, prašna. Dragoš šuti, ništa ne govori, a šuti i baka, jer nije voljela suvišna i beskorisna razgovora. A osim toga držala je, da činu, koji se sam osvetio, ne treba suditi.

Kad se baka i unuk opet nađu za poslom oko zmaja, dijelo je brzo i lijepo napredovalo. Pošto sve četiri stranice trskom podviju i koncem sašiju, da bolje drži, kliče Dragoš:

—Eh, ovo će baš držati, jer je ovaj konac baš čvrst pa se ne će zmaj raspasti ko onaj moj prvi. Je li, baka, ovaj je konac vrlo čvrst?

— Kako nije? Sama sam sijala konoplju, sama močila i trla i oprela. Boljega ne ćeš nigdje naći, po-

tvrdi baka i kitama od hartije okiti krajeve repa i zaušnice.

Pošto privežu dug konopac nasred krsnice, Dragoš pograbi zmaja i hoće da poleti.

— Čekaj, kad već, tad već — još lice da mu napravimo! ustavi ga baka i donese iz kuhinje komad ugljena, modrila za rublje i krpu crvena papira, u koji se umata cikorija.

Gleda Dragoš, što će to sada još da bude.

Kad al ono baka ugljenom načini dvije obrve kao zmije, pod njima oči kao dva mlinska točka, oboji modrilom. U sredini se izbočio nos kao patlidžan sa širokim nozdrvama. Čisto vidiš, kako iz njih suče plamen. A istom usta — ja šta rekoh: ralje su to! — strahovito zinula i zubi golemi, pravi zmajski zubi zaprijetili grozno i među njima, iz razvaljenih laloka vitlala jezičina crvena kao krv. Kad pogledaš zmajsko lice, užas te hvata i smrtna strava.

Zora pl. Preradović: Cvijeće.

Dragoš kao očaran poskakuje oko stola; pliješće u ruke i ne zna da se snađe od radosti.

—No takova zmaja zbilja niko još nije imao, nijedan dečko, je l' te, bakice? reče s neizrecivim zadovoljstvom.

I nije mogao odoljeti, da ne izleti časom pred kuću, gdje su djeca još bila u igri, pa im se pohvali:

— Ha, sada ćete vi vidjeti, što je zmaj!

Vrati se brže bolje u kuću, a djeca sva za njim pa u dvorištu stali pa zinuli i od velikoga čuda onijemili. Dragdš hoće da pograbi zvijer, ali u to mu Anica dovikne.

— Tako zar, a što se kaže baki?

To je Dragoš malone i zaboravio. Zaleti se u baku burno je zagrli i poljubi, kud je u hitnji stiglo, pa reče slatko, umiljato:

—Hvala, bakice, što si mi načinila tako lijepa zmaja.

I na to izleti na dvor. Uzme zmaja u jednu ruku i diže ga visoko nad glavom, da ga je svega prekrilio kao krov. U drugu ruku uzme klupko s kanafom i ispraćen četom djece iziđe na poljanicu pred kućom.

Tu je jedini zaostao Adolf i zabavio se oko svoga zmaja, kojemu je trebalo svaki čas popravka. Kad ugleda Dragoševa zmaja, osta zapanjen. A onda vidjevši,

kako se svi dječaci sjatili oko Dragoša, reče »Pi!« okrene se uvrijeđen i ode svojim putem.

Dečki prionuli, da učine čast novoj zvijezdi, zmaju ljutome, podigoše urnebes i svi hoće da pomognu, da ga dignu i nose, dok ne uhvati vjetra i stane sam da leti.

— Tu je premalo mjesta, reče Dragoš, među kućama ne će dobro moći da leti. Ajdemo na egzercirplac*), tamo će biti više mjesta.

— Ajdemo! zaurliče četa i povorka krene. Putem pristalo, štogod je stiglo i s Dragošem školsku klupu grijalo.

— Hura, Dragoš ima zmaja, velikoga zmaja, gle, kako je strašan, zubi mu kao grablje, sad će koga da zgrabi, vikali oni malo veći. A oni najmanji samo što se nijesu u istinu stravili. Ali ipak ne mogli da ne pođu s gomilom.

Najjači osvojili mjesto kraj Dragoša. Gurajući druge drže ga se čvrsto s jedne i s druge mu strane, prihvatili to za komad konopca, to za kraj repa, sa zanosom gledajući u zmaja više Dragoševe glave pođoše svečano i važno kroz gradske ulice put novigradskih vrata. Četa rasla i kad se nađu na prvome mostu preko šanca, narasla je na jedno dvadesetak glava. Među učesnicima našle se i dvije tri djevojčice, koje pristadoše uz braću svoju, a bila je tu i Mica stolara Friča sa svojim najmanjim bracom, kojega je za sobom vukla u kolicima, t. j. u sandučku na točkove. Sjedi dijete u košuljici, u rukama velik komad kruha s pekmezom, pa slatko jede, pola jede, pola po licu maže.

Prebaci se vesela četa preko mosta i bedemova i ispàne na potaracani drvored. Kestenovi upravo stojali u najljepšem svom proljetnom ruhu i nakitili se bijelim svijećama svojih cvijetova. Posvuda se protiskavala zelena trava, a grmlje se osulo mladim lišćem. Po modrom se nebu gonili oblaci igrajući se kao nestašna janjad po zelenom polju.

Tako dođu i do ledine. Prostrla se nadaleko i naširoko sve onamo do donjega grada i do nove varoši. Po njoj se rastumarali vojnici i vježbaju u skupovima i pojedince. Trču, skaču, lijegaju na zemlju, ustaju. Drugi opet sviraju u borije, udaraju u bubnjeve, ori se na sve strane.

Tu na praznoj i prostranoj polovici ledine ustavila se hrabra četa. Sva je ledina isposuta bijelim zlatosrcastim zvjezdicama krasuljka. Po njoj struže proljetni vjetar i on će sada divno da ponese zmaja u nebeske modre visine.

— Drž'te! zapovjedi Dragoš dvojici odabranika, dignite zmaja i kad reknem, onda ga bacite u vis.

Dječaci to jedva dočekaju. Drže zvijer pobožno kao da je ikona s oltara. Dragoš odmata konopac s klupka, a ostala se pratnja poredala u dva reda pa zinula i očekljivo gleda, što će sada biti.

— Maknite se! komandira Dragoš, pustite! vikne drugovima i zaleti se niz ledinu. Zmaj se odmah od prve znamenovno zatresao, zatreptao. Vidi mu se, hoće da leti. I najednom stane da se diže i sve se više penjaše i sve manji postajaše, što je Dragoš dalje odmicao. Kad to vide ostali, nagnu s urnebesom u trku kao jato ždralova. Sva se ledina ustalasala pod njima. Pa sad za Dragošem uz polje, niz polje, brabra četa obigrava ledinu kao vijor. I Mica najprije poletjela za drugima, za njom se klancala kolica s bracom, kotrljala, gore dole preko krtinjaka pa niz rupe i jarke, a dijete u sandučku treska se kao orah na rešetu, vrišti i plače, do neba se čuje.

— Šuti, ne deri se, vidi zmaja, kako leti! ušutkavala seka bracu. Pa opet udri dalje. Najedamput se kolica spotaknu o osobito pakostan krtinjak, prevrnu se, i dijete se izvali. Sad nije bilo kuda, već sjedni na travu i tješi rascviljeno momče, koje ne mari za zmaja i kojemu se na licu pekmez sa suzama pomiješao u neprozirnu kašu i pokrio sve jednom slanoslasnom prevlakom.

Međutim zmaj učinio svoju dužnost, šta više, sve većma sticao slavu izvrsnim letom takmičeći se s golubovima, što su onuda po drveću imali svoja gnijezda pa se nemalo začudili neobičnoj i ogromnoj ptici.

Čak i vojnici, što su bili najbliži, prestali da vježbaju pa gledaju, šta se tu radi. Mladi časnik, koji se dosadljivo pod kestenovima amo tamo šetao i palio cigaretu za cigaretom, stao bliže, da i on to čudo vidi.

(Nastavit će se.)

ZIMSKO VEČE.

JELENA BILBIJA.

Snijeg — tako mirno i neosjetno — kô vječnost — pada. Kao da mekom rukom miluje sve stvari, kuće i polja. Zatrpava zemlju kô vrijeme i utjeha staru duboku tugu.

A ovdje —u pustom parku — savršena tišina caruje. Iz daleke borove šumice i tamnih kutova silazi noć, ko ledena visoka Žena sa crnom dugom kosom i očima vječno tužnim i dubokim — neizmjerno dubokim.

Daleko nestaje šum grada i kliktanje obijesne djece — i srebrni lepršavi zvuci praporaca. Ljudi su vedri i svi postaju dobri nekakvim mekim poticajem prirode.

Gdjegdje vidim kroz gole grane u daljini električna svijetla na visokim kućama i stupovima; — zasinu ko pozdrav u ovom beskrajnom bijelom nestajanju.

I nehotice mislim o nekoj pokrajnoj uličici, koju siječe žuti trak svijetla kroz prljavo okno. Unutra je možda majka s bolesnim djetetom, kojoj se ovo padanje na dušu slêže; — možda samac starac — otupio u svom čekanju kraja; možda ispijen đak neutješno bulji u one neprekidne bijele leptirove i osjeća smirivanje.

I dok tako daleko blaga jedna ruka zaklapa oči svima ljudima, — oko mene je šuma i tišina — i ja osjećam, kako je divna i božanski nedostižna tajna ove ledene visoke Žene sa crnom dugom kosom i očima tužnim i dubokim, —neizmjerno dubokim — — —

*) vojničko vježbalište na ledini gradskoj.

Gabriel Jurkić: »Zima«.

TAJNA LEPIROVIH KRILA.

ZVONIMIR PETEK.

(Legenda).

Kad je Gospod Bog stvorio ovaj svijet i stvorove na njemu obdario darovima svojim, svi se radovahu vrlo, samo jednome lepiru ne bješe pravo. Bio je to lijep stvor Božji velikih, baršunastih krila, koja su bila tamnija od nadublje noći svemirske i mekša od pahuljica s krila anđeoskih. No lepiru se ražalilo, što na njegovim crnim krilima nema nikakve šare ni pruge ni očiju kao na krilima drugih lepira. Stoga, doletjevši pred Gospoda, smjerno se spusti na posljednju stepenicu prijestola Božjega i reče:

— Stvoritelju! Gospode! Sve stvorove svoje obdario si mnogim darovima. Pticama dao si svileno perje i srebrozvučna grla, kukcima sjajne kovne oklope i glasna gudala, ribama sunčanu odoru i mudru šutljivost, zvijerima jake kljove i lukavost, cvijeću mirisave, šarene oči, drveću šapat lišća, moru i vodama otsjev sjaja nebeskoga, drugovima mojim — lepirima mnogim — krasna islikana krila . . . samo na mojim krilima nema ništa. Ona su pusta i crna kao dvije crne noći. Podaj, Gospode, i meni barem jednu šaru, barem jednu prugu!

I saslušavši ga Gospod Bog se zamisli:

— Gle! nijesmo nigdje zabilježili tajne stvorenja. To jest tajne, kako je stvoren, pa čemu i zašto je stvoren ovaj svijet. To je tajna stvorenja svijeta. I nju treba negdje zabilježiti, da bi je ljudi jednom mogli vidjeti.

I reče lepiru:

— Obdarit ću i tebe. Pristupi bliže!

Lepir doleprša u blizinu Gospodnju i Bog dotaknuvši prstom svijom sjajnu, daleku zvijezdu, ispisa čudnim pismom na krilima svoga stvora tajnu stvorenja. No da ne uzmogne te tajne nitko vidjeti prije vremena, odredi, da lepir više ne smije na zemlju saći. Zato ga zatvori u jednu dvoranu beskrajnoga carstva nebeskoga i odredivši jednoga anđela za čuvara reče mu:

— Ovdje je zatvorena tajna velika. Ti je ne smiješ vidjeti. I nitko je ne smije vidjeti. To je tajna stvorenja svijeta — tajna i moja i tvoja i svega svijeta. Čuvaj je dobro! Ako je uščuvaš, nagradit ću te, no ako prekršiš zapovijed moju, bit ćeš kažnjen.

Mnogo i mnogo godina čuvao je anđeo tajnu Božju savjesno. Ali jednoga dana zaboravi on dužnost svoju i zapovijed Božju i otškrinuvši vrata zaviri unutra. U taj čas zatutnji u daljini, a on se preplaši i htjede brzo vrata da zatvori — no bilo je već kasno. Silan šum krila anđeoskih i pjesan korova serafinskih zagluši ga sasvim. Svinuvši se u prahu osjećao je u visini nad sobom Veličanstvo Božje, gdje govori:

— Nesrećno dijete moje! Što si učinilo? Stignut će te ono, što si zaslužilo.

I u strašnoj, urnebesnoj, tutnjavi navijesti Bog anđelu kaznu:

— Ne ćeš me gledati licem u lice. Postat ćeš čovjekom. I ne dam ti duše čovječje, nego ćeš mjesto nje nositi u grudima ovoga lepira. Tajna stvorenja na krilima lepirovim bit će tvoja duša. Možda ćeš je tako među ljudima bolje sačuvati.

Sjaj nebeski najednom je utrnuo, korovi serafinski zamuknuše, a anđeo stvori se na zemlji.

Plodne oranice oko nekoga tiha, zabitna sela i ljudi u njemu nijesu mogli ni slutiti, da su toga dana primili među se prognanika iz svijetlog nebeskog carstva. Došao je u njihov kraj dječak duge, kestenjave kose i krasnih, kao nebo modrih očiju. Nitko nije znao, otkud je ni kako se zove. Bio je to kažnjeni anđeo. Naskoro se svi k njemu priviknuše, zavolješe ga, i on im bude pastirom.

Prošlo je opet mnogo i mnogo godina. Mnogi su ljudi u tom kraju pomrli i novi se rodiše. Anđeo je još uvijek čuvao stada njihova i mirno s njima živio. No naskoro dođoše zle godine. Najprije povodnja, onda suša, pa grad, pa opet povodnja i tako uvijek. Ljudi postadoše mrzovoljni i počnu mrmljati. Anđeo ih je tješio i mirio, ali to nije pomoglo. Oni postajahu sve gori, dok jednoga dana šanu jedan zlobnik, mignuvši na anđela:

— To je onaj pravi!

— Ah, to je onaj pravi! — išlo je od usta do usta. Taj nas ništi. On je naša nesreća. On nam donosi svu nevolju!

Tako se ljudi skupiše i navale na nj, dok je bio sa stadom:

—Ti si onaj pravi! Je li?

On je šutio i oborio svoje lijepe, tužne oči na zemlju.

— Tko si, reci! — vikne jedan.

— Jesi li sotona? Jesi li anđeo? Tko si, govori, nesrećo! Ha, zašto su tvoje oči tako kao nebo lijepe?

— Da, povikaše drugi, sve nas je strah od njih.

— Kakav je sladak glas tvoj? Kakav je to bljesak u očima tvojim? To nijesu čovječje oči. Je li to sjaj pakla ili sjaj neba?

On je šutio i nadvio ruku pred oči. Suze mu navru.

— Čuješ, ti imaš nekakvu tajnu! kakva je tajna u grudima tvojim?

— Govori, govori! — urlali su. Kriv je, gle! šuti. Udrite ga!

I bijesna rulja navali na nj i ubije ga. Zarumenila se zemlja od krvi anđeoske, pa mnogi počnu bježati.

— Čekajte! — vikali su drugi. Da vidimo, kakvu dušu ima taj skot. Ili je možda i nema!

Još pravo ni dorekoše toga, kad se iz grudi mrtvoga anđela digne lepir, plaho lepršeći. Bio je to onaj isti, kojega je Bog anđelu dao mjesto duše. No sad nije više na njegovim krilima bilo čarobnih, srebrnih slova, kojima je Gospod zabilježio tajnu stvorenja. Sprâla ih je krv anđelova. Ali zato se na njima rasjale dvije šarene oči: Bile su to tužne oči ubijenoga anđela. Ljudi se uplaše i nagnu bježati.

Tri dana nije se nitko usudio ubijenome i tri je dana nad njim tužno šuštao lepir. Istom četvrti dan sahrane ga dobre žene na seoskom groblju. Dok su tijelo nosile, cijelo je vrijeme nad njima lepir lepršao, pa i onda kad anđela zakopaše, on se spusti raširenim krilima na grob . . .

No anđela nije bilo u grobu. Njega je Bog opet uzeo k sebi. Na zemlji je ostao samo lepir, a s njegovih krila tužno gledaju u svijet lijepe oči anđelove i kazuju svakome, da ljudi nikako ne će saznati tajne stvorenja svijeta.

PJESNIKOVA VAZA.

IZO LANOV

Pjesnikovo stablo, bujno i zeleno,
u samoći raste; granje mu svedeno
zastire sve gušće, što je žega ljuća,
vrelo, koje podno mrmori i ključa;
krošnja mu je stanak sićanih slavića,
lišće — milovanje blagih lahorića.

K njemu gosti svrću zbliza i zdaleka,
prolaznici željni plandovanja meka,
pa tko trga listak, tko grančicu lomi,
a tko s vrela srče i žeđ si pitomi.

Dok je pjesnik drvo gajio i strado,
nikog nije bilo da priteče rado;
al' otkad je slave, javlja se rodbina,
svojte, prijateljâ, znanaca množina:

— Divna li je, vele, za nas biljka ova,
sve da skineš lišće, listala bi snova! —
I beru i lome bezbrižni trgači
Žaleć, da još s grana ne vise kolači.

Pjesnik sve to gleda, pa veli bez jedi:
— Još će biti kavge, tko da me naslijedi;
i moj dub će s vrelom pretrglije stare
domjenkom oglasit još za mlade pare!

Utoma im jadni! Brsna nije hrana
lovor taj, nit vrutak pojilom čobanâ:
kupit se ne dadu ni za novac veći,
nit svojine pravom u baštinu steći.

Baštinici njini — to su oči žive
i srdašca vruća, što se njima dive:
namjernici r'jetki, bokci ruhom,
što će prić i otić bogatiji duhom.

Njima će u duši propjevati pjesme,
lovor će prolistat, provreti će česme;
oni će prenosit blago toga raja
od srca do srca, od kraja do kraja.

UMIRANJE

DRAGICA GODLER

Kad slavuj u dubravi poje,
Kad vila pjesmu sklada,
Kad oči mi s mrakom se spoje;
Tad umire duša mi mlada.

Ja ćutim, gdje pjev slavuja
U dušu mi žešće prodire,
I gledam n'jema vilu,
Gdje harfom pjesmu prebire.

I tako umirem uvijek,
Kad pada sumrak i tama,
I znam, da umiranju svojem,
Kriva jesam ja sama.

Ja ćutim, da pjev slavuja
Na prošlost me podsjeća neku,
A zvuci viline pjesme,
Na budućnost sretnu daleku.

TARTARIN TARASKONAC.

A. DAUDET. Prevodi dr. D. CEPULIĆ.

(Nastavak.)

O da su Taraskonci mogli vidjeti svog velikog Tartarina, gdje leži u svojoj ormarskoj ladici, dok je blijedo i tmurno svijetlo padalo kroz okna, sred bljutava mirisa kuhinje i mokra drveta (miris je parobroda ogavan); da su ga čuli, gdje hropće upravo onako, kako udara onaj parobrodov vijak straga, gdje traži čaja svakih pet minuta i psuje momka slabim glasom djeteta — o, što bi ih bío jad obuzeo, da su ga prisilili na put . . . Jer tako mi historičarske riječi: ubogi je Turčin jadno izgledao. Pošto ga je morska bolest spopala naglo, nevoljni čovjek nije imao dosta srčanosti, da popusti svoj alžirski pojas niti da skine sa sebe svoj arsenal. Lovački nož s velikim drškom gnječio mu je grudi, a kožnata kesa s revolverom žuljala mu je bedra. A da bude posve dotučen, pridruži se svemu tome gundžanje Tartarina Sancha, koji stade beskrajno jecati i kleti:

— Bluno jedna! . . . Nijesam li ti ja govorio? . . . E, ali ti si htio u Afriku . . . Evo, sad imaš Afrike! . . . Pa kako ti se sviđa?

Ali što je najgorče bilo, iz svoje kabine i usred svog jecanja nesrećnik je čuo, kako se ostali putnici u velikom salonu smiju, kako jedu, pjevaju, igraju na karte. Društvo je naime na »Zuavu« bilo i veselo i brojno. Oficiri, koji se vraćahu svojim četama, gospođe iz marsiljskog Alkazara, glumci, neki bogati musliman, što se vraćao iz Meke, neki crnogorski princ, velik lakrdijaš, koji je oponašao Ravela i Gil Pérèsa . . . Nijedan od ovih ljudi nije imao morsku bolest, i vrijeme im je lijepo prolazilo uz šampanjac, koji su pili s kapetanom Zuava, debelim veseljakom, Marseljcem, koji je izdržavao dva gospodarstva, jedno u Alžiru, drugo u Marseillei, i imao veselo ime Barbasson.

Tartarin Taraskonac bijaše bijesan na sve njih. Njihovo veselje podvostručavaše njegov jad . . .

Napokon se trećega dana popodne zamijeti neko čudnovato gibanje, koje trže našeg junaka iz duga mrtvila. Zvono na krmi stade da zvoni. Začuju se teške mornarske čizme, kako trče po palubi.

»Naprijed! . . . Natrag!« vikaše kapetan Barbasson promuklim svojim glasom.

Napokon: »Stoj!« I brod stane, potrese se, i zatim ništa . . . Samo se parobrod nečujno ljuljao s desna na lijevo, kao kakav balon u zraku . . .

Čudna ta šutnja uplaši Taraskonca:

— Milostivi Bože! Mi tonemo! . . . vikaše on strašnim glasom.

I sabravši nekim čudom sve svoje sile on skoči s kreveta i poleti na palubu sa svim svojim arsenalom.

II.

Na oružje! Na oružje!

Ali nijesu tonuli, već su stizali.

Zuav je upravo ušao u luku, u lijepu luku tamno modre i duboke vode, ali tihu, sjetnu i gotovo pustu. Nasuprot luci uzdizao se na jednom brežuljku bijeli grad Alžir sa svojim malim sivkasto bijelim kućama, koje silaze k moru i zbite su jedna do druge. Na meudonskom brežuljku izloženo rublje praljino. A više svega veliko plavo nebo, kao plava svila, ah tako plavo! . . .

Slavni Tartarin dođe pomalo k sebi i oporavivši se od straha posmatraše taj pejsaž, i slušaše s počitanjem crnogorskog princa, koji stajaše uz njega i pokazivaše mu razne četvrti gradske: Kazbu, gornji grad, ulicu Bab-Azun. Zgodan je to čovjek, taj crnogorski princ, i pozna dobro Alžir, a govori lijepo arapski.

Zato je Tartarin i odlučio da kultivira ovo svoje poznanstvo . . . Iznenada opazi Taraskonac uzduž ograde, na koju se bijahu prislonili, čitav niz debelih crnih ruku, koje se izvana hvatale za lađu. I gotovo u isti čas ukaže se pred njim jedna posvema rudasta crnačka glava, te još prije nego što je mogao otvoriti usta, paluba se pokrije sa svih strana mnoštvom gusara, crnih, žutih, polugolih, odvratnih, strašnih.

Ove je gusare Tartarin poznavao . . . To su bili oni, što ih je tako često tražio noću po taraskonskim ulicama i čekao, dok dođu. Napokon se dakle odlučiše da dođu.

. . . Isprva on od iznenađenja ostade kao prikovan na mjestu. Ali pošto opazi, gdje se gusari baciše na prtljagu, gdje bacaju sa sebe grubo platno, što ih pokrivaše, i gdje otpočinju napokon pljačkom broda, junak se trgne iza sna i izvadivši iz korica lovački nož stade putnike dovikivati: »Na oružje! Na oružje!« I sâm udari na gusare.

— Što je? Pa što je to? Što je Vama? reći će mu kapetan Barbasson, došavši iz prostora među obim palubama.

— Ah, tu ste, kapetane! . . . hitro, hitro, naoružajte svoje ljude!

— A Bog zna zašto?

— Pa zar Vi ne vidite? . . .

— A što? . . .

— Tu . . . pred sobom . . . gusare . . . Kapetan ga je Barbasson gledao sav zbunjen. U taj čas prođe pred njima dugački jedan crnac trčeći s apotekom junakovom na leđima:

— Čekaj, nitkove! . . . urlikaše Taraskonac. I baci se za njim držaći pred sobom nož.

Barbasson ga dostiže u lijetu i zadrži ga za pojas:

— Ta ostajte s mirom, do bijesa . . . Nijesu to gusari . . . Ta odavna već nema gusara . . . To su trhonoše.

— Trhonoše! . . .

— Pa dakako, trhonoše, koji dođoše po prtljagu da je odnesu na kopno . . . Stavite dakle nož u korice, dajte mi Vašu kartu, i pođite s ovim crncem, to je čestit momak i odvest će vas na kopno i do hotela, ako želite! . . .

Nešto posramljen Tartarin mu pruži kartu, i pošavši za crncem siđe držaći se užeta po ljestvici u veliku barku, koja se zibala uz brod. Sva je njegova prtljaga već bila u barci: Kovčezi, sanduci s oružjem, hranive konzerve. I budući da je ovo zapremalo svu barku, nije trebalo čekati na još koga putnika. Crnac se popne na sanduke i čučne do njih obuhvativši koljena rukama kao majmun . . . Jedan drugi crnac prihvati veslati . . .

Stojeći straga s onom strašnom grimasom, koja je zadavala strah njegovim domorocima, veliki je Taraskonac grozničavo stiskao držak svojeg noža. Usprkos svega, što mu je rekao Barbasson, on je samo napola vjerovao u nakane ovih nošača ebanove kože, koji su tako slabo naličili na čestite taraskonske trhonoše . . .

Pet časova zatim barka stigne na kopno, i Tartarin stupi na mali berberski kej, na kome je pred tristo godina jedan španjolski rob po imenu Mihali Cervantes — pod batinom za alžirske robijaše — slagao jedan veličanstveni roman, koji se imao zvati Don Quichotte!

III.

Zazivanje Cerventesa. — Iskrcanje. — Gdje su Turci? — Nema Turaka. — Razočaranje.

O Mihalju Cervantes Saavedra, ako je istina, što se kaže, da na onim mjestima, gdje su živjeli veliki ljudi, nešto od njih lebdi i bludi zrakom do konca svijeta, onda je ono, što je od tebe ostalo na ovoj berberskoj obali, moralo od veselja zaigrati videći, gdje se iskrcava Tartarin Taraskonac, taj divni tip Francuza Južnjaka, u kome se bijahu utjelovila oba junaka tvoje knjige, Don Quichotte i Sancho Pansa . . .

Uzduh bijaše topao toga dana. Na keju, obasjanom morem sunca, bilo je pet do šest carinarskih činovnika, Alžirci, koji su iščekivali novosti iz Francuske, nekoliko Maura, koji su šćućureni pušili svoje dugačke lule, malteški mornari, koji su spravljali velike mreže, u kojima se sjalo na tisuće sardelica poput srebrenog novca.

Ali tek što je Tartarin stupio na kej, ovaj oživе, i promijeni lice. Gomila divljaka, još odurnijih od onih gusara na brodu, pojavi se iza šljunka na obali, i baci se na čovjeka, koji se iskrcao. Visoki Arapi, goli pod vunenim pokrivačima, mali odrapani Mauri, Crnci, Tunišani, Maonci, M'zabiti, hotelski momci u bijelim pregačama — sve vikaše, urlaše, vješaše se za njegove skute, otimaše se o njegovu prtljagu: jedan ugrabivši konzerve, drugi apoteku, i trubeći mu uši u raznim nemogućim jezicima posve nevjerojatna imena hotela . .

Smućen ovom grajom ubogi je Tartarin išao amo tamo, psovao, kleo, bjesnio, trčao za svojom prtljagom, i ne znajući, kako da se sporazumi s ovim barbarima, on ih je nagovarao francuski, provencalski, pače latinski. Pourceaugnaca: rosa, ruža, bonus, bona, bonum, već štogod je znao . . . Ali sve bijaše uzalud. Nitko ga nije slušao . . . Na sreću se jedan mali čovjek u haljincu žuta ovratnika oboružan dugom putničkom palicom umiješa poput Homerova boga u metež i rasprši batinom svu tu fukaru. Bijaše to jedan alžirski stražar. On vrlo učtivo reče Tartarinu, neka odsjedne u hotelu Evropa, i povjeri ga momcima tog hotela, koji ga zatim onamo odvedoše, a njegovu prtljagu u više tački prenesoše.

Na prvom koraku, što ga Tartarin Taraskonac učini u Alžiru, njegove se oči čudom čuđahu. On je Alžir zamišljao jednim orijentalnim gradom, čarobnim, mitološkim, nešto po srijedi između Carigrada i Zanzibara... A kad tamo, eto ga usred srijede njegova Taraskona... Kavane, restorani, široke ulice, kuće na četiri sprata, mali makadamovani trg, na kome je vojnička glazba igrala Offenbachove polke, gospoda sjedeći na stolcima uz pivo i kolače, gospođe, zatim vojništvo, i opet vojništvo, samo vojništvo . . . ali nijednoga Turčina! . . . Jedini on . . . Stoga mu je bilo malo neugodno proći trgom. Sve ga je gledalo. Glazba umuknu, a Offenbachova polka ostade jednom nogom u zraku.

Oba gledahu Tartarina smijući se i pokazujući svoje bijele zube.

S obim puškama na ramenu, revolverom u boku, divlji i veličanstven poput Robinzona Kruzoa, Tartarin prođe ozbiljan kroz sve grupe. Ali kad dođe u hotel, onda ga snaga izda. Odlazak iz Taraskona, marsiljska luka, put po moru, crnogorski princ, gusari — sve mu se to miješalo i vrtjelo glavom . . . Valjalo ga je odnijeti u njegovu sobu, skinuti mu oružje, svući ga . . . Već se pomišljalo i na liječnika. Ali čim je naš junak glavu spustio na jastuk, on stade tako glasno i tako zdravo hrkati, da je gostioničar smatrao svaku pomoć znanosti suvišnom, i svi se diskretno povukoše.

IV.

Prva zasjeda.

Tri sata izbiše na Vladinoj uri, kadno se Tartarin probudi. Spavao je cijelo veče, cijelu noć, cijelo do podne, pače i jedan dobar dio popodneva, ali je zato fes i doživio jada za ova tri dana! . . .

Prva misao junakova, pošto otvori oči, bijaše ovo: »Ja sam u zemlji lavova!« I zašto da ne kažemo, da ga na pomisao, da su lavovi tu čisto blizu, na dva koraka, skoro pod rukom, i da će se valjati potući . . . zima ledena ko smrt spopade, i on se neustrašivo uvuče pod pokrivač.

Ali mu veselje izvanjskog svijeta, nebo, koje bijaše tako plavo, pa žarko sunce, koje je natapalo sobu, dobri doručak, koji si dade servirati u postelji (prozor bijaše širom k moru otvoren), sve zaliveno izvrsnom bočicom krešijskog vina, ubrzo povrati njegov stari heroizam. »Na lavove! Na lavove!« povika zbacivši pokrivač, i hitro se obuče.

Evo dakle njegova plana: izići iz grada, a da nikome ništa ne reče, zaći u sredinu pustare, čekati, dok bude noć, zasjesti u zasjedu, i na prvog lava, koji prođe, pucaj, pum, pum! . . . Zatim se vratiti sjutradan, ručati u hotel Evropu, primati čestitke Alžiraca i najmiti kola, na kojima će prevesti u grad lava.

Stoga se dakle naoruža, stavi na leđa šator, debela batina za šator nadvisivala mu glavu za dobru stopu, i on ukočen kao kolac siđe na ulicu. Ne hoteći tu nikoga pitati za put od straha, da ne oda svoj naum, on odlučno skrene desno, prođe kroz sve arkade Bab-Azun ulice, u kojoj ga iz svih svojih tamnih dućana motrila jata Alžirskih Židova, a sve zavučeni u kutove, kao pauci, koji zasijedaju; pređe preko kazališnog trga, zađe u predgrađe i udari napokon širokom prašnom cestom, koja vodi u Mustafu.

Na toj cesti vladaše fantastičan darmar. Omnibusi, fijakeri, kolica, trenska kola, velike teretne dvokolice za sijeno, koje su vukli volovi, eskadrona afričkih lovaca, krda mikroskopskih malih magaraca, crnkinje, koje su prodavale pogače, kočije s alzaškim iseljenicima, alžirski konjanici u crvenim ogrtačima, sve to prolažaše u vrtlozima prašine, sred krika, pjesama, trublji, između dva reda sirotinjskih baraka. Pred vratima vidjele se velike Maonke, gdje se češljaju, dok su druge barake, u kojima su bile krčme, bile pune vojske, a dućani mesara, živodera i t. d.

Pa što mi to pričaju o nekakvom Orijentu? upita se veliki Tartarin; ta tu nema ni toliko Turaka, koliko u Marseilleu.

Najedamput iskrsne pred njim ispružujući svoje duge noge i naduvajući se poput purana divna jedna deva. I srce zaigra.

Dakle već deve! Onda lavovi nijesu daleko. I doista, iza pet časaka, on ugleda gdje se k njemu primiče s puškom o ramenu čitavo jato lavskih lovaca.

»E, kukavci! reče u sebi naš junak prolazeći mimo njih, kukavci! Ići na lavove u čoporima i sa psima! . . .« Jer on nije mogao nikako pomišljati, da se u Alžim drugo što lovi nego lavovi. Pa ipak imađahu ovi lovci tako dobroćudni izgled umirovljenih trgovaca, i ovaj način lova na lavove s psima i lovačkim torbama bijaše tako patrijarkalan, da se Taraskonac nešto radoznao smatrao ponukanim da nagovori kojega od ove gospode.

— A ovaj, druže, je li dobar lov?

— Nije rđav, odvrati lovac motreći preplašeno toliko oružje taraskonskog ratnika.

— Jeste li ih što ubili?

— E, pa jesmo . . . prilično . . . Nego pogledajte radije!

I alžirski lovac pokaza svoju lovačku torbu. (Bijaše puna zecova i šljuka.)

— Što? kako, zar u torbi! . . . vi ih u torbu mećete?

— Pa nego kamo da ih metnem?

— Pa onda, to . . . to su sasvim mali? . . .

— I mali i veliki, reče lovac.

I budući da mu se žurilo kući, on udari za svojim drugovima praveći goleme korake, da ih dostigne.

Neustrašivi Tartarin osta nepomičan od čuda nasred puta . . . No poslije kratkog razmišljanja reče u sebi: »Ah, šta! To je bila samo šala . . . Nijesu oni ništa ubili . . .« I nastavi put.

(Nastavit će se.)

REMINISCENCIJA.

MIRA GRČEVIĆ.

Nastale su već hladne jesenske noći, u kojima i nehotice gledajući u tamno nebo i zvijezde s najčišćim sjajem dočaravam čudne i nejasne sne. Tišina, duboka tišina spustila se nad prirodu, nad grad, nad moju tihu sobicu, samo treperenje nebrojenih zvijezda otkriva život u beskrajnom svemiru. Mlaz zelenih zraka ulazi kroz poluotvoren prozor spajajući dvije nevidljive tačke, a na njihovim se tracima njišu sićušna ljubičasta tjelesa i žamore tako, da se čitav prostor ispunja nekim dalekim potmulim šumom . . .

. . . Tamo u dolini niz vodu cvalo je ljeto. Vrbe i jablani odisali su svježinom rascvjetanog proljeća, po dalekim raširenim poljima mirisalo je visoko rumenkasto cvijeće s debelim listovima, dok su tik uz vodu sakrivajući se po grmovima kliktale bijele ptice.

Trčali smo po svijetlom šljunku, da je glatko kamenje prštalo pod našim koracima, ili smijući se gazili uz vodu i grabili pijesak tražeći uzalud sivozelene školjke, dok su se one negdje daleko u kakovu zaljevu spokojno ljuljale na čupavim vlatima vodene trave.

Visoko sunce žarilo je i onako već ispucanu, izblijedjelu tvrdu zemlju ispresijecanu vijugavim pukotinama, što su se poput nabora urezale u njenu suhu koru, a uzduh prezasićen kapljicama vode, što se isparivala pod silnom vrućinom, odisao je toplom vlagom i svom se težinom tako slegao na površinu, da su se uski vrbini listovi jadno sklopili, a trava po poljima postala oštra i suha.

Satove i satove sjedjeli smo zaklonjeni sjenom neke niske kuće podvinutih koljena i šutjeli, a sklop-

ljene vjeđe dizali smo samo onda, kad bi pokraj lica prozujala kakva neumorna mušica.

A onda se gasnulo razgrijano sunce. S horizonta prolijevalo se svijetlo u dugim sjajnim trakovima bacajući punom snagom svoju umiruću ljepotu, i rijeka, što je neprestano grgotala i pjenila se, zacrvenila se kao tkivo poštrapano krvlju. Na raširenim krilima bijelih ptica, po poljima i šljunku niz vodu odrazivao se ružičasti sjaj posljednjih sunčanih trakova, a daleko nebo i krovovi niskih kućica kao da su se lagano zacrvenili.

Na nama su se caklile kapljice vode, prelijevale se u duginim bojama, pa se činilo, da su po rukama i tijelu neuredno poslagana mala blistava zrnca, a duge su se trepavice sljubile i teško dizale s lica, dok se večernji vjetar na obali počeo poigravati našom kosom. Otkinuh list s obližnjeg grma, da otarem rosu s lica, a list je pao, i tada su se tvoje vlažne usne pobožno dotakle svake kaplje . . .

Bijele su ptice posvema utihnule, voda se tamnila od posivjelog neba, a u toploj magli crnili su se već krovovi niskih kućica. Po uskom putu preko polja zrikali su šturci i bježale mlade zelene žabe, a s obale, koja nam je odmicala, dolazili su laki valovi mirisa blijedorumenih cvjetova nošeni strujom vjetra.

Pogledali smo jedno drugo, nasmiješili se i uhvatili za ruke i potrčavši poljem, po kojem je počela da pada rosa, dok se za nama pomalo gubio strašan šum već gotovo crne vode, miris osvježenih grmova vrba i jablana i nasmijanih cvjetova preko obale . . .

A onda su došli dani sa suncem, što je svoj žar i neisporedivu svjetlost već davno ostavilo negdje daleko na tegotnom putu. Osjetile su to najprije bijele brezove šume, pa gajevi i drvoredi, a onda sitno bilje po opustjelim livadama. Po vlažnoj mekanoj zemlji leže gomile požutjelog opalog lišća, gole grane strše u vis, kao da za nečim žale, i bijesni vjetar nosi otkinute glave cvijeća pomiješane kišom, što neprestano plače — plače za prirodom, što izdiše. Svuda se osjeća umor i propadanje nebrojenih čudnih života, kako postepeno ginu i umiru od čežnje za prošlom ljepotom.

A onda smo i mi osjetili tugu. Naši su se pogledi gasnuli i naša slabašna srca bojažljivo zakucala. I dok su se u boli lomili ukočeni prsti, naše su se duše usko priljubljivale jedna uz drugu boreći se uporedo s tragovima sudbe...

I došle su hladne jesenske noći sa zelenim mjesečevim svijetlom, s duboko tamnim nebom i zvijezdama, što su jasne kao pročišćeno staklo, i titraju . . . drhte . . . kao u nekoj bojazni za životom, što odlazi . . .

LIVADA KAO SAG.

FR. NOVLJAN.

I.

Sjećam se kao danas. Bijaše proljeće, a ja dijete malo. Livada bijaše kao sag. Trava mlada i mekana prepuna raznoga cvijeća. Draška i gladi moje mlade bose noge. Trčim po livadi kao izvan sebe. Ne znam ni zašto ni kuda, ali trčim. Tjera me neka neodoljiva nutarnja snaga, koja mi napinje inače slabašna uda. Čini mi se, iz kože ću iskočiti od radosti i neke nutarnje sreće.

Ne, to nijesam ja; to je u meni neki drugi, koji se danas na toj travi, u tom cvijeću, u tom uzduhu, na tom suncu probudio, pa hoće iz mene da izađe. Možda je to baš onaj pravi moj »ja«?

Lepiri, divni bijeli kao cvijet, žuti, suri s modrim očima, pa oni, što im se boja krila prelijeva, polijeću nestašno od cvijeta do cvijeta. Stanem trčati za njima, da kojega od njih uhvatim. Kada sjedi na cvijetu, sagnem se, da ga svojim ručicama poklopim, ali lepir odleti, a ja se svalim u travu.

Šturci u travi zriču. Ne brinu se ni za mene ni za lepire, ni za sve one muhe i kukce, što po livadi lete, trče, gmižu i pužu.

Sav je uzduh pun opojnog miomirisa.

Vičem od radosti. Htio bih pjevati, što li, a kričim. Htio bih, da me čuje drveće, i one ptice, što nada mnom lete, i ona udaljena gora, što se Učka zove.

Pjevam, kričim i trčim . . . .

II.

Rodilo nam se janje. Tako je lijepo bijelo, ima kovrčastu vunu, koja je meka, meka. Ovca ga liže, a on je siše i repom od slasti potreptava. Kad se nasiše, trči po livadi baš kao i ja što trčim. I k meni dolazi, pa mi se umiljava. Liže mi prstiće, a ja ga gladim. Manje je od mene. Sagnem se, pa ga zagrlim, a onda sjednem ne puštajući ga iz svoga zagrljaja. Janje se savije i legne mi na krilo, liže mi prstiće, a ja ga gladim.

I drugi janjići dođoše na svijet. Svi su lijepi i mili. Ima ih bijelih i crnih, a neki su i šari. Ovih ne volim. Ne znam ni sam, zašto. Svi oni trče oko svojih matera. Igraju se.

Odijeliše ih od ovaca, jer mlijeko treba za sir. Meni je to žao. Ta oni se tako vole. Rekoše mi, da ću ih na livadi pasti.

Pasem. Oni tako slasno brste onu mekanu sočnu travu i cvijeće. Nešto mi je neugodno, što livada gubi svoju ljepotu, ali radujem se veselju janjadi. Blejali su tako milo.

Svako popodne pomuzu ovce, a onda puste janjad k njima. Radosti nema ni kraja ni konca. Klikću janjci, a klikćem i ja.

*

Došao Vlah. Pregledava janjce. Diže ih. Pipa ih. Nešto raspravlja s mojim roditeljima. Ništa od tih razgovora ne razumijem. Mati mi je vesela. Čini se, da joj godi ono, što Vlah govori. I ocu je drago, ali na njegovu mrkom licu slabo se poznaje. Vlah im daje ruku. Izvadi nekakvu kožnatu vrećicu, a iz nje nešto okruglo i sjajno daje momu ocu.

Za nekoliko dana otjera Vlah janjad. Nijesam znao ni kuda ni zašto. Bilo mi je strašno žao, pa sam gorko plakao.

— Šta plačeš, ludo, reče mi otac, veseli se, ta za janjce dobismo novaca.

Mati mi je nešto malo okruglo sjajno turala u ruku: »Evo i tebi novca, igraj se, ne plači!«

Bacih tu pločicu bijesno i plakah gorko . . .

III.

Imadosmo i goveda. Jednoga mi jutra rekoše, da nam je krava darovala telića, pa me pozvaše u staju, da ga vidim.

Bilo je crvenkasto-žuto. Stadoh ga dragati, a ono se neprestano okretalo k meni, pa mi lizalo ruke. Htjede i po licu da me liže, ali ne dadoh, pobjegoh. Dnevice iđah u staju, da mu se radujem. Kadgod pustili bi ga s kravom na pašu, a ono bi vragoljasto poskakivalo i plesalo.

*

Nekoga jutra ne nađoh teleta u staji. A niti na paši ga ne bijaše. Stadoh pitati, gdje je. Rekoše mi, da ga je otac odveo na sajam. Prodat će ga.

Prodati!? Nijesam znao, što to znači.

Uveče se otac povratio sa sajma umoran, ali veseo. Pripovijedao je, da je i vola i tele vrlo dobro prodao. Mesari su se za njima otimali. Svi su se veseli u kući, a ja bijah tužan. Donio mi je otac kolača, drvenoga konjića i trubljicu.

U trubljicu par puta puhnuh, a ona dade neki jednolični tužni glas. Povukoh konjića. Koturao se tako drveno na onim kotačićima. Odložih. Zagrizoh kolača. Nijesu mi išli u slast.

— Što je tome djetetu? upita otac.

— Ne znam, ne tuži se, ali čini se, da nešto poboljeva.

— Što ti je? pita me otac mekanim glasom.

— Gdje je naš telić? zapitam. Briznem u plač.

IV.

Bio sam dosta ponarastao. Išao sam i u školu. Učio sam rado. Hvalili su me i govorili, da imam dobru glavu.

Jednom reče otac, da ću ići u školu na Rijeku. Bijah vičan roditelje slušati. Nikada ne rekoh ne ću, nego učinih, kako mogoh. Tako i sada rekoh, hoću.

Mati je brižno spremala moje odijelo. Mnogo mi je govorila. Čini mi se, da to bijaše poučavanje, ali ništa nijesam razumio.

Dođe dan rastanka. Opraštah se s braćom i sestrama. Dotada nijesam znao, što to znači opraštati se. Svi smo plakali, i otac i mati.

Mati nas je još dobar komad puta ispratila. Onda me plačući zagrli, pa se bez riječi vrati kući, a ja s ocem plačući pođoh dalje.

Tako dođoh u veliki grad.

V.

Tu su me poučavali razni dobri ljudi. Naučio sam mudrosti svakojake. S drugovima sam se igrao i veselio. Polazili smo na duge šetnje, pa usput zbijali razne šale. Ali meni to sve nekako nije išlo od srca.

Tako u školi odrastoh.

*

Gledah stada janjadi, što tjeraju na zaklanje. Vidjeh krasne volove, koje vode u klaonicu. Vidjeh vozove pune zaklane teladi, što se tužno previše. Vidjeh silno meso. Vidjeh piliće, kokoši, pijetle, purane, guske i patke. Vidjeh u zimi razne ptice, pa zeceve i srne.

Sada razumijem, zašto je Vlah otjerao janjad, zašto je otac p r o d a o vola i tele. Sve to razumijem. Ali ne znam, zašto to tako mora biti. U mojoj roditeljskoj kući mesa nijesmo jeli, a o pokladama smo samo svinje klali. Jest svinje, a one daju masti!

*

Na ulici štropoću vozovi, kočije i tramvaj, automobili tule, zvonce tramvaja zvoni. Buka velika. Leti svijet, zabrinut, namrgođen. Leti kao bez glave, nekuda mu se žuri. Ide meso da kupi, ili hoće da ga zasluži. U drugoj sobi pisaći stroj klopoće. Telefon zvoni. Halooo! . . . .

*

Oj livado, livado, lijepa i mekana kao sag!

OBMAMA

MARIJ RADOVNIKOVIĆ.

K peharu slasti bježimo kô ludi
I pijemo iz njega krv i sok
Tjelesâ mladih, uz plač njihov hudi,
A žari nam se glava, prsa, bok.

Zar slast je ono, što nam truje mladost
I kosti toči kao šumski crv?
Zar slast je ono, što nam krade radost
U čistu našu zvjersku lijuć krv?

Kroz čitav vijek nas obmama tâ prati,
Jer začeti smo u smrtničku bît.
K životu ona vječno doći krati,
A čovjek nikad od nje nije sit.

On u životu samo sunce traži,
Da ogrije ga i dade mu mir;
Sljepočice mu sjaj pehara drâži
I vabi ga na priređeni pir.

Tad klone i sav shrvan pehar diže,
I dotiče ga blijedom usnicom;
Života žedan k varci sretan gmiže
Stišćući strasno pehar desnicom.

LEPIR I RUŽA.

DANKA VIDOVIĆ.

U malom majčinu vrtu rastao je bijeli cvijet kao nebo vedar, kao anđeo lijep i nježan. Ruža, mirisni cvijetak, razvijao se tiho šireći tek u najbližoj svojoj blizini ljupki miris. Upravo kad je počeo da cvate i nježne latice svoje da razvija, naleti tuda neki umiljati, mladi lepir, koji, kad spazi ružu, brzo se spusti k njoj, da srkne medeni sok njen. — Lepir je doletio i za čas već prhnuo dalje, da traži još mirisnog svijeća, a ruža

je ostala u svome vrtu tužna, čeznući za divnim šarama lepirovih krila i laganim titrajem njegovim. Vesele su je ptičice gledale s grana, radovale se njenoj ljepoti i opijene njenim mirisom pjevale prekrasne pjesmice o tom mirisu, kraljevskom dostojanstvu i o njenoj ljubavi. Ona je rasla i cvala čekajući lijepog lepira i vječno sanjala o njegovu divnom liku, prostirala sve dalje svoj jaki miris, koji je opajao sve, što se nalazilo u blizini, ljubavnim žarom.

Tako su prolazili lijepi, vedri dani, puni čedne ljubavi i mirisa. Jednom, baš kad bješe u najljepšim ljubavnim sanjama isčekujući miljenog lepira, kome se jednako nadala, da će doći, da usni s njom vječnu sreću, javi joj se u blizini ševa piskavim zlobnim glasom. Ruža se okrenu i pogleda ševu, koja joj progovori: »Jadna sirotice, ti čekaš svoga dragana i raduješ se dolasku njegovu, a on upravo sad grli drugu, s kojom će vječno da bude«. — Ču se samo jedan dubok uzdah i jedan tužan jecaj ruže, i njena se krasna glavica previ od tuge i bola. — Trava pored nje poniknu nikom, ptice umukoše vidjevši čudo, koje se dogodi: ruža, koja im se do onoga časa činila tako vedra, vesela i nasmijana, stoji sad najednom previte glavice, tuguje.

Ptice se jadu dosjećaju i pjevaju pjesmu, da utješe bolno srce. Ali ruža se ne tješi. Iz dana u dan vene čeznući za neostvarenim sanjama, iz dana u dan gine za iščezlim lepirom.

Prolaze dani, prolaze mjeseci. Nestalo je ružine ljepote, nestalo je čara i mirisa. Uvela skoro sasvim, prignute glave sve jedanko uzdiše. Kiša je padala, da joj polije mlado korijenje, sunce je grijalo, da joj razvije još nerazvijene latice, ali ruža se sušila se dalje. Jednog jutra sunce je tako divno sjalo, ptice su budile sneno cvijeće, a ruža je ležala na mekoj travi osušena, mrtva . . . .

Ubila je čežnja za lepirom šarenih krila!

SABLASTI

SĆEPAN MALI.

Jedan neobičan događaj potresao je i uzrujao mirno i patrijarhalno lice naše šijačke metropole, onaj veseli i bezbrižni život, koji su jedva mogli da uztalasaju najveći savremeni i svjetski događaji. No nemojte se tome čuditi, jer to, što ću vam pripovijedati, bio je događaj od senzacije i za koje veće mjesto nego što je Požega, grad vesele braće i »slavonskih literata«. A požeški intelektualci su mahom literati, jer, kako vele, piju na litre, a plaćaju na rate. Nego da pređem na stvar. Bilo je to negdje krajem XIX. vijeka. Ja sam tada bio još đak požeške gimnazije. Jednog vrućeg i sparnog nedjeljnog dana mjeseca jula — a tada još nisu bile ferije — izašao sam iz svog skromnog stana i uputio se u krasnu i šumovitu okolicu, prema »Jagodnjaku«, da u prijatnjoj hladovini malo prosjedim i čitam nešto. No ja nijesam dospio do svog cilja ni u miru čitao svoju lektiru. Putem sam dočuo za sinoćnji događaj, misteriozan i neobjašnjiv, o kome je govorila cijela Požega. Evo šta se pričalo: U gluho doba noći u crkvi đačkog konvikta, kojoj su bila vanjska vrata zatvorena, opazili su neki prolaznici, a to su bile ličnosti potpuno vjerodostojne, gdje kraj slabog svijetla iz kandila stoje pred glavnim oltarom tri do četiri lica, blijeda kao iz groba ustale aveti i zagrnuta bijelim ponjavama i pjevaju lamentacije i to nekim posebnim žalobno — svečanim glasom, da se čovjeku koža ježi. Glas im odzvanjao neobično, pjevanje bilo vanredno, da se jedva dadu zamisliti takvi glasovi u lica ovoga svijeta. Glas tenoriste bio je takav, da je prema njemu iščezavao i sam Caruso. A tako zanimljiv pjev se ne pojavljuje kod običnih smrtnika. Taj neobični hor potiče iz drugog kojeg nepoznatog i tajanstvenog svijeta ili iz grobnih dubina! Fantomi su odmah iščeznuli, čim su otpjevali lamentacije.

Tako se vijest širila gradom,garnirala i uveličavala, te svakojako tumačila. Ja se nijesam puno obazirao na te priče o avetima, jer već i tada nijesam vjerovao u duhove ni »transcedentalna bića«, ali sam se nemalo začudio i osupnuo, kad sam primijetio, da se i ozbiljniji ljudi i inteligentniji slojevi građanstva bave tim događajem. Bio je čak opisan i u spiritističkom glasilu, u kojemu se požurio da iznese stvar jedan dopisnik iz Požege. U tom listu se nastojalo znanstvenim načinom protumačiti taj »supernormalni fenomen«. Ljudi od pera i znanosti bavili se time. Tumačili su i pisali, kako to nije nikakav samostalan događaj ni od realnosti, već samo refleks kojega ranijeg događaja. Takovih slučajeva da ima mnogo, osobito u mjestima, koja imadu veliku burnu prošlost, kao što je starodrevna Požega. Tako se viđalo, vele, u Češkoj iza bitke kod Königgraetza i još puno godina kasnije, kako marširaju čitave kolone vojnika u bojnoj spremi preko poljâ i gudara, a najednom je nestalo tih fantoma, koji se rasplinuše na suncu kao fata morgana. U našim krajevima viđale se također takve i slične pojave. U gorskom kotaru viđali su ljudi čitave tajanstvene povorke, pogrebe i ophode s barjacima, kako prolaze, a za čas je nestalo tih pojava. U Gospiću čulo se kroz više noći kako prolaze silna kola i stupaju ljudi vojničkim koracima, a da nitko nije mogao vidjeti ta kola ni vojnike. Bio je to, vele, refleks ranijih događaja iz bivše vojne krajine.

Tako se nastojalo da protumači znanstveno taj neobični događaj, ali je to tumačenje bilo nategnuto i mršavo. Mene nije zadovoljavalo. Čitao sam bio tada već nešto o telepatiji i vidovitosti, o fata morgana, pa o raznim priviđajima kod ljudi nezdravih i prenapetih živaca, o ljudima, koji drže produkte svoje nadražene ili razigrane fantazije za realne događaje. Znao sam, da naši vidni organi nijesu nimalo savršeni. Ali nijesam još tada znao, da je tako i s našim ćulnim organima, pa dosljedno tome, ako su i ostala naša ćutila takova, po čemu smo onda mi jadni smrtnici najsavršeniji stvorovi na zemlji!? Jesu li i razne ljepote ovog našeg života isto tako varave i prividne?!

A dok su ljudi od pera i znanosti tumačili ili nastojali da protumače ovakve vizije, građanstvo se uzrujavalo strahovito. jer nije šala tumarati po pomrčini ili kraj slabe tadanje rasvjete, u kasno doba noći s veselih večeri i sastanaka, pa nabasati na ovakve aveti u mrtvačkim pokrovima, gdje pjevaju nekim grozno tugaljivim i svečanim glasom pogrebne pjesme i opi-

jela! I počeše izostajati vesele gozbe, nekad česte u Požegi, čuvenoj s vesele društvenosti i međusobne sloge njenog građanstva. I uplašiše se književnici i farizeji, da će nestati te lijepe i prijatne osobine patriarhalnog požeškog života. Pa zađoše među građane profesori, novinari, književnici, istraživači »supernormalnih fenomena« i sva ostala najpismenija čeljad i stadoše miriti dobroćudne građane, da im ne može prijetiti nikakva opasnost od tih utvara i priviđaja, jer da to zapravo i nijesu nikakovi događaji, već samo neka sjena i odraz prošlih zgoda i minulih događaja. Pa kad su se i građani konačno uvjerili, da nitko nije ništa pretrpio od tih »aveti« osim pustoga straha, izgubio se konačno taj neprijatan dojam straha i obnovio stari način života, jedino se još sačuvala uspomena i priča o tim pojavama. Pa i ja vam ne bih, vjerujte, o tom pisao, da nije nekim slučajem jedan od mojih prijatelja i starijih drugova iza nekoliko decenija skinuo veo zaborava s tog događaja.

*

Niz godina kasnije došao sam kao upravni činovnik u jedno oveće mjesto zagrebačke županije. Bilo je tamo i sjedište šumske uprave. Šumar Pero P. me poznavao, jer je i on bio nekada požeški đak nešto stariji od mene po dobi i studijama. Bio je gostoljubiv i veseljak, te izvrstan pjevač. Pozvao me na badnje veče k sebi, a tamo je bilo oveće društvo, njegov stari sudrug i moj prijatelj Filip . . . i još neki drugi stari znanci. Tamo se zabavljalo dugo i veselo, a konačno se i zabava začinila pjesmom, jer je bilo u društvu osobitih i oduševljenih pjevača. Pjevalo se pored božićnih i razne vesele pjesme i hrvatske i srpske, pa konačno i slovenske. Osobito mi se dopao napjev pjesme: »Jen starček je žîvel na vinskih goráh«, u kojoj se opijevaju posljednji momenti jednoga starca, koji leži u samrtnim trzajima i moli se Bogu, da mu usliša još jednu i posljednju želju, pa da mu podari još toliko snage, da može iskopati još jedan posljednji pehar rujnoga vina, što stoji uz njega na stolu. A pjevač je tu vinsku pjesmu pjevao neobično čuvstveno i s tako tugaljivim i svečanim pijetetom, kao da pjeva kakvu najsvečaniju himnu ili opijelo. A ja sam se divio i napjevu te pjesme i samom pjevaču, koji se tako umije da uživi u svoju umjetnost. A na to primijeti i domaćin, neka se tome ne čudim, jer da takovo pjevanje njima nije prvina, već da imadu u tom zajedničke prakse iz svojih mlađih dana. Pa mi ispriča slijedeći događaj:

Dok je još bio kao mladić u gimnaziji požeškoj i u konviktu zajedno sa svojim drugovima, koji se evo sastadoše o badnjoj večeri, bili su oni na glasu kao osobiti pjevači i zbog toga ih voljeli građani i drugi veseljaci i često pozivali o praznicima u svoje kuće. Jednom tako pozvaše njih četvoricu drugova baš uoči raspusta požeški Franjevci na veselo veče. Počastiše ih obilnom večerom i dobrim, ali jakim vinom. A kad su se povratili u konvikt, nijesu mogli zaspati od silne sparine, a osim toga ih je grijalo obilno jelo i piće. I oni se zaogrnuli ponjavama onako u noćnim haljinama i pošli u vrt konvikta i u dvorište, da se malo nauživaju svježega zraka. Tamo opaziše, da je otvorena đačka crkva sv. Lovrinca s dvorišne strane. U crkvi je titralo malo svijetla od kandita. Tako se u njih porodi zamisao, da uđu u crkvu, gdje je uvijek vladala hladovina. Uđoše sva četvorica ogrnuti bijelim ponjavama kao aveti, pa sasvim spontano i bez dogovora pred oltar, otpjevaše lamentacije i još tako skladno i savršeno, da su se i sami sebi divili! A pjevali su tako ozbiljnim i tugaljivo-svečanim napjevom, kakav može da producira samo stanovita doza rujnoga vina!

RAD HRVATSKIH REFORMATORA U ISTRI.

Dr. F. BUČAR.

(Svršetak).

U Urachu je izašlo od god. 1561.—1565. oko 25 različitih protestantskih knjiga na hrvatskom jeziku, a jedna je izašla god. 1568. i u Regensburgu. Sve je to bio rad Istrana Konzula i njegovih drugova te Antuna Dalmatina. Knjige su izašle u znatnoj nakladi od 25.000 primjeraka i to glagolicom, ćirilicom i latinicom, a nekoliko malih knjižica i talijanskim jezikom, jer su naši reformatori bili vješti i talijanskom jeziku. Od tih knjiga sačuvalo nam se u svemu do danas tek oko 300 primjeraka, jer je katolička reakcija uništila sve primjerke, koji su bili poslani na jug. Knjige su se palile ili bacale u rijeke ili bile zaustavljene na granici Austrije, kamo su dolazile u bačvama u nevezanom stanju. Tek kada su knjige došle u Ljubljanu, gdje je bilo glavno središte za kolportaciju hrvatskih i slovenskih protestantskih knjiga, onda su se tamo knjige vezale. U Ljubljani su bili zato najmljeni posebni njemački knjigoveže, koji su vezali u običnom vezu hrvatske protestantske knjige, a fini se vez obavljao u Tübingenu. Fino uvezane knjige slali su naši reformatori kano primjerke na dar raznim visokim ličnostima i gradskim općinama, koji su ih pomogli kod štampe. Obični primjerci su se prodavali po sajmovima i raznosili svećenicima i plemstvu, koje je prianjalo uz reformaciju, po posebnim kolporterima. Prodaja je bila vrlo slaba, jer je bilo tada još malo pristalica nove vjere i jer većina tadanjeg svijeta uopće nije znala ni čitati. Tako su se knjige vrlo malo prodavale i uz vrlo malu cijenu, te su se uopće jako slabo raspačavale.

Dedikatorne fine primjerke su one ličnosti, koje su te knjige dobile na poklon, sačuvale u svojim knjižnicama, i tom sretnom slučaju imademo da zahvalimo, da se najviše tih knjiga sačuvalo upravo u privatnim i gradskim knjižnicama po cijeloj Evropi, no najviše u Njemačkoj. Mnoge od tih knjiga dospjele su kasnije u javne, ponajviše sveučilišne knjižnice, te su tako sada pristupačne cijelom naučnom svijetu. Imade ih u Parizu, Londonu, Petrogradu, Berlinu, Dresdenu, Stockholmu, Kopenhagenu, Leipcigu, Münchenu, Beču, Pešti, Gracu, u dvorskim, gradskim i sveučilišnim knjižnicama. Najviše ih imade u sveučilišnoj knjižnici u Tübingenu i u dvorskoj knjižnici u Beču. U Tübingenu su se pače i sačuvali cijeli fascikuli računa oko hrvatske protestantske tiskare, koji su se po tadanjem običaju javno polagali pred sveučilištem i tamo pohranili i sačuvali do danas. Tom sretnom slučaju imademo zahvaliti, da nam je toliko poznato o književnom radu naših istarskih reformatora. Točno znademo, koliko je stajao papir, koliko štampanje, koliko slagari, prevodioci i korektori, i koji su to ljudi bili. Poznata nam je

naklada od svake knjige, koja je štampana, i kamo su otpremljene. Znademo, kakova su imali slova i gdje su ta slova naručena i tko je priređivao glagolska i ćirilska slova, jer su se ta slova tek morala tamo u Njemačkoj dati lijevati. Općeniti detalji tiskare u Urachu-Tübingenu točno su nam poznati, što je od vanredne važnosti za kulturnu historiju šestnaestog vijeka, a napose za tadanje naše književne i kulturne prilike. U tim se računima spominje dosta i s juga, jer je centrala u Württemberškoj bila neprestano u savezu s Kranjskom, Hrvatskom te Istrom.

Na jugu se sačuvalo malo tih knjiga. Najviše ih imade u licejalnoj knjižnici u Ljubljani, te nešto u sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu i u ostalim zagrebačkim javnim bibliotekama, i u Narodnoj knjižnici u Beogradu.

Sve su knjige vjerskog sadržaja i ponajviše prijevodi Trubarovih slovenskih knjiga bez kakovih specijalnih hrvatskih karakteristika. A kako i sam Trubar nije pisao posebne predgovore, koji bi imali kulturnu ili književnu vrijednost za naše krajeve, to saznajemo vrlo malo o tadanjim našim prilikama. Izuzetak je jedna knjiga i to Prvi del novoga Testamenta izdan god. 1562., kojoj je Trubar napisao opširan predgovor o tadanjem životu Hrvata i Slovenaca, koji su također preveli naši reformatori. Iste su knjige većinom izašle glagolicom i ćirilicom, a kad nije išla prođa glagolskih i ćirilskih knjiga, počelo se izdavati knjige i latinicom. Naklade su bile od 500 do 2000 primjeraka. Od nekih se sačuvalo po desetak komada, dok su se neke sačuvale u samo nekoliko primjeraka, a neke su postale i unika. Prema tome su te knjige danas vrlo rijetke, a

Gabriel Jurkić: »Paša«

naravno i vrlo skupe, te se ne može nijedna dobiti, ako se slučajno gdje i nađe, bez nekoliko tisuća kruna.

Da se svatko može naučiti čitati glagolicu i ćirilicu, izdane su najprije početnice ili »Table za dicu«, a poslije toga su slijedili Katekizmi, te sv. Pismo, cerkveni Artikuli, Crkveni Ordinalio, Postilje, Spovid i Bramba Augustanske spovedi. U svemu je izašlo hrvatskih protestantskih knjiga glagolicom jedanaest, ćirilicom osam, latinicom deset, a na talijanskom jeziku pet. Talijanske knjige su imale služiti za Dalmaciju, Istru i Hrvatsko Primorje. Glagolicom i ćirilicom su mislili naši reformatori obratiti kršćane sve do Carigrada, a kod glagolice su računali u prvom redu na naše popove glagolaše.

Rad hrvatskih reformatora važan je danas i za lingviste, jer je i pismo i jezik zanimljiv spomenik tadanje hrvatske literature. Knjige su napisane čakavsko-dalmatinskim dijalektom, jer su svi glavni radnici i saradnici bili iz zapadnih hrvatskih primorskih krajeva. Na temelju tih knjiga izrađivale su se kasnije u Rimu i ostale vjerske katoličke knjige, koje su i za katoličke reakcije bile izdavane baš s tom tendencijom, da unište književni rad hrvatskih reformatora. A to je bio i direktni povod raširenja i razvoja tadanje hrvatske književnosti, te je na taj način rad hrvatskih reformatora bio od neprecjenjive važnosti za raširenje i razvitak hrvatske književnosti u šesnaestom stoljeću. Knjige hrvatskih reformatora bile su istrijebljene i nestalo ih je sasvim iz naših krajeva, no sjeme nastale hrvatske protestantske književnosti nije bačeno na neplodno tlo, nego je urodilo lijepim i bogatim plodom. Reformacija je učinila, da se kod nas počela javljati književnost i u onim krajevima, gdje je doonda nije bilo.

PROSLAVA NEZAVISNOSTI BRAZILIJE.

Dr. F. BUČAR.

(O stogodišnjici oslobođenja.)

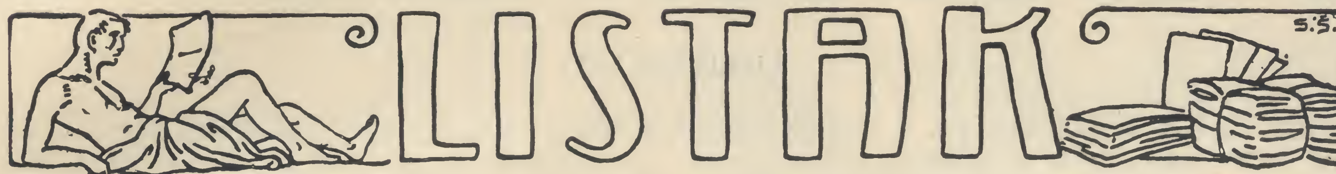
Svečanost stogodišnjice proslave oslobođenja Brazilije započela je dne 7. septembra ove godine velikom svjetskom izložbom, prvom poslije rata na amerikanskom kontinentu, koja se obdržavala u glavnom gradu brazilijskih udruženih država Rio de Janeiro. Na toj su izložbi sudjelovali skoro svi kulturni narodi i države Europe i Amerike, a neke države poslale su i svoje specijalne misije i deputacije, da podnesu čestitke svojih suverena mladoj naprednoj republici. Engleska, Fracuska, Belgija i Ujedinjene države sjeverne Amerike žrtvovale su pače velike svote, da su mogle sudjelovati na toj izložbi posebnim paviljonima, koje će poslije izložbe pokloniti državi Brazilije. Novine svega svijeta bavile su se sada Brazilijom prikazujući njezin postanak i razvitak, te kulturno, političko i ekonomsko stanje ogromne Brazilije.

Ovom prilikom prikazat ćemo ukratko razvoj i postanak velike brazilijske države i tamošnjeg naroda, ogromne nekoć kolonije male kraljevine Portugala. Nakon što se sretno povratio u Portugal glasoviti istraživač Vasco de Gama, koji je god. 1495. otkrio put u Indiju oko Afrike preko rta Dobre Nade i tako paralizovao otkriće Kolumbove Amerike ili Zapadne Indije, portugalski je kralj Dom Emanuel, nazvan sretnim, ekvipirao god. 1500. novu flotilu pod zapovjedništvom admirala Alwaesa Cabrala sa zadaćom, da i opet krene na istok, da nabavi nove mirodije. Dne 23. aprila je Cabral potjeran vjetrovima i ekvatorijalnom strujom dospio na tlo južne Amerike i to u Braziliju, namjesto u Afriku, te se tamo iskrcao u Porto Seguro ili u Sigurnoj luci, te je tu novu zemlju osvojio u ime portugalskog kralja. Nato se Portugal sve više i više stao širiti po toj novoj ogromnoj koloniji, koja je pozvana po nekom osobitom drvu zemljom Bresila ili kasnije Brazilijom. Portugal je držao ovu svoju veliku koloniju do g. 1580., kada je Portugal i Brazilija okupirana po španjolskom kralju Filipu II. Španija je imala Braziliju u svojoj vlasti do god. 1630., kada ju je osvojila mala Holandija, koja se u ono vrijeme također stala silno na moru razvijati, te je pošla za osvajanjem i otkrivanjem novih kolonija. Kada je Portugal god. 1640. opet postao samostalnom državom, protjerao je Nizozemce, te je ponovo zavladao Brazilijom, gdje se već bio zakorjenio portugalski jezik i katolička vjera. Preko 300 godina bila je odsada Brazilija u vlasti Portugala, koji je ovu bogatu i ogromnu koloniju iscrpivao, koliko je bilo samo moguće. Doseljenika je bilo vremenom već nekoliko milijuna, koji su teško podnosili velike terete i poreze portugalske vlade, te je započela težnja, da se Brazilija proglasi samostalnom. Kada se u Sjevernoj Americi god. 1776., proglasilo tamošnje žiteljstvo samostalnim, te je stvorilo nezavisnu od Engleske vlastitu državu, započeo je velik boj među brazilijskim urođenicima, portugalskim naseljenicima i importiranim crncima. Kako je u Sjevernoj Americi engleska vlada htjela sve najvažnije artikle trgovine staviti pod svoj monopol, tako je isto činila i portugalska vlada, poglavito što se tiče kopanja zlata i dijamanta. God. 1792. nastade buna, kod koje bude 12 urotnika osuđeno na smrt, no samo jedan bude pogubljen, dok je ostale pomilovala kraljica Donna Marija. Danas je poginulom urotniku za slobodu Silvi Havieru podignut u Rio de Janeiru prekrasni spomenik na trgu Tiradentes. Za Napoleonova vremena morao se kralj Ivan VI. god. 1808. odreći Portugalske, te je pobjegao u Braziliju, gdje je samostalno vladao, no već god. 1815. proglasio se kraljem Portugala i Brazilije. Kako se nisu smirile političke prilike u Portugalskoj, kralj Ivan se tek god. 1821. povratio u Portugalsku, a u Braziliji je ostavio svog sina Dom Pedra za regenta, koji je bio oženjen s austrijskom princesom Leopoldinom. Na taj način se u Braziliji pomalo obrazovala sasvim samostalna kraljevska vlada, a sami Brazilijanci su sve manje osjećali pokornost Portugalu. I sam regent Dom Pedro pridružio se narodnoj stranci, pa kad su portuglaski kortesi ili ministri pozvali regenta, da on povrati upravu u ruke portugalske vlade i da se povrati u Portugal, izjavi se on pred svojim narodom, da se on ne kani više vratiti u Portugal, nego da će i nadalje ostati u Braziliji. Kad su mu na to iz Portugala javili, da se svakako mora povratiti, jer da će inače vlada upotrijebiti silu, proglasi se regent dne 7. septembra g. 1822. samostalnim vladarom, te proglasi naovisnost carstva Brazilije. Tako zavlada Dom Pedro I. u Braziliji kao samostalni vladar i osnuje samostalnu dinastiju Braganzza u Americi. Kad je portugalski kralj Ivan VI. umro, krene Dom Pedro I. u Portugal, a vladu u Braziliji prepusti svom sinu Dom Pedru II., koji je još bio malodoban, no god. 1840. proglasi se već kao 15 godišnji mladić samostalnim vladarom i carem Brazilije. Vlada Dom Pedra II. nije bila sretna, jer su se neprestano dizali crnci i robovi poradi velikih ekonomskih kriza, te su tražili svoju potpunu slobodu, a Brazilija bude god. 1889. pro-samostalnom republikom i to na temelju moderne i slobodoumne federacije, koja imade ustav, koji može služiti uzorom svim ostalim modernim republikama.

Sada se republika Brazilija, koja imade osam i pol milijuna četvornih kilometara i 23 milijuna stanovnika, razvija vrlo lijepo po uzoru sjeverno amerikanskih Udruženih država, te obiluje svakim bogatstvom i veličanstvom tropske prirode. Svi narodi uživaju ondje potpunu slobodu u jezičnom i vjerskom pitanju, te imade u Braziliji poljačkih, rusinskih, bugarskih i hrvatskih kolonija, koje živu tamo u potpunom zadovoljstvu. Naši hrvatski iseljenici, kojih imade ondje znatan broj, bave se trgovinom kave, riže, kakaoa, kaučuka, zlata, dijamanta i druge razne robe, a mnogi od njih imadu i svoje vlastite plantaže. Naše kolonije nisu tako organizovane, kao one u Čile, Peru i Argentiniji, jer nisu tako na okupu i nisu tako brojne .Nemaju ni svojih novina ni društava, te se vežu uz druge naše koloniste u drugim susjednim državama, te podržavaju svoju materinsku riječ i domovinsku svijest. Od sviju Slavena su u Braziliji najviše zastupani Poljaci, kojih imade tamo do dvije stotine hiljada, koji su potpuno organizovani, te imadu svoja društva, škole i novine, a za prevrata su tamošnji poljski emigranti mnogo utjecali kod stvaranja nove poljske države.

I naši hrvatski iseljenici i ostali Jugoslaveni u Braziliji priključili su se akciji jugoslavenskog političkog odbora u južnoj Americi, te su i oni, koliko im je samo bilo moguće, pomogli odboru, da ostvari svoje

ideale u pogledu stvaranje nove naše države. Naši iseljenici su također proslavili samostalnost svoje nove države Brazilije jednako kao i samostalnost nove Jugoslavije. Kao što je u Braziliji posvuda na svečani način obavljena proslava oslobođenja i samostalnosti Brazilije, tako je i izvan Amerike, gdje imade brazilskih diplomatskih zastupnika, također proslavljena sevčano neovisnost njihove velike i lijepe domovine.

Kako su nastale neke tuđice u jeziku? Životinja, koja potječe iz maloazijske Angore zove se angorska mačka. Vrsta bunara, kakav je najprije iskopan u francuskom gradu Artois: arteški zdenac. Zbirka geografijskih karata naše Zemlje, koju je nosio grčki heroj Atlant (Atlas), zove se atlant (atlas). Šiljato oružje za pušku, koje se isprva radilo u francuskom gradu Bayonne: bajoneta. Liker pravljen na otoku Curaçao u Malim Anteljama: curaçao. Tkanina pravljena isprva u Damasku zove se damast. Vrsta sablje pravljene u Damasku: demeškinja. Vrsta zemljanog posuđa, koja potječe iz talijanskog grada Faenza: fayence ili faience. Kočija za iznajmljivanje, koju si mogao dobiti u pariškom hotelu »Saint Fiacre«: fijaker. Tkanina isprva pravljena u maloazijskoj Gazi: gaz(a). Žitarica, o kojoj se misli, da su je najranije sijali muhamedovski Saraceni, tj. Arapi i Turci, dakle nevjernici, tobože pogani, što se njemački kaže »die Heiden«: heljda (isp. francuski: sarrasin = heljda). Ptica pjevica s Kanarskih otoka: kanarac. Čovjek ljudožder, kakav bijaše u Kolumbovo vrijeme narod Kanibala na Antiljama: kanibal. Redovnik reda Djevice Marije od (gore) Karmela: karmelitanac. Tkanina iz kraljevine Kašmira u Aziji: kašmir. Liker isprva pravljen u francuskom gradu Cognac: konjak. Komad odijela, koji zavedoše Hrvati (Croates, Cravates) u Francuskoj za vrijeme tridesetgodišnjeg rata: kravata. Vrsta kože, kakova se negda strojila samo u Maroku: marokin (inače safijan). Tkanina izrađena prema pamučnoj žutkastoj tkanini iz kitajskog grada Nankina: nankin. Kratka puška, kojoj dade ime talijanski grad Pistoria: pištolj Voćka, koju je Lukul presadio u Italiju iz maloazijskoga grada Kerasonia ili Kerasos: trešnja. Svakojako uništavanje spomenika, uopće dragocjenih predmeta, kakove se predbacuje germanskim Vandalima, kad su osvojili Španiju: vandalizam.

Požega. **Nikola Žic.**

Nešto malo o Ferijalnom Savezu. 19. XI. pr. g. održan je u Zagrebu pokrajinski zbor svih onih podružnica Ferijalnog Saveza, koje spadaju pod kompetenciju Pokrajinskog Povjereništva u Zagrebu.

Mnogi će se đak, kad ovo uščita, začuditi i pitati: »Šta je to Ferijalni Savez i kakova mu je svrha?« Na to pitanje ne možemo odgovoriti ukratko s par običnih fraza. Ja ću nastojati, da postepeno razložim, koliko će mi to biti moguće smjernicu rada i ciljeve toga đačkog društva, koje nosi ime Ferijalni Savez.

Već je odavno niknula kod nekih đaka misao, da osnuju društvo, koje bi bilo pristupačno svim đacima, a kojemu bi bio cilj međusobno zbliženje i upoznavanje. Uslijed nezgodnih i nepovoljnih prilika, nije se mogla ta misao privesti u život sve do novijeg vremena, kad je ipak uspjelo. F. S. ima pred očima ovo: Svaki đak treba da za vrijeme svoga đakovanja proputuje cijelu našu zemlju te je tako upozna. Za vrijeme sveučilištnih studija putovat će po mogućnosti i u tuđinu.

Pojedini se krajevi ne mogu upoznati, ako se ondje kratko vrijeme boravi, već treba ondje zasjesti i gledati sve, što je vrijedno, da se vidi. U tu svrhu osniva F. S. kolonije, gdje će đaci provoditi praznike i prema potrebi popravljati zdravlje. Povlasticama na saobraćajnim sredstvima, pružanjem besplatne hrane kod dobrotvora i spavanja u svratištima F. S. pruža mogućnost putovanja i najsiromašnijima. Mjesta za podizanje kolonija imade u nas vrlo mnogo. Dirigiranje osnutka kolonija iz jednog mjesta bilo bi zasada preteško, jer je osnutak kolonija tek u početku. Kolonija se mora dići više, pa je onda najzgodnije: dijeljenje rada. Ako naime Glavno Povjereništvo može jedan dio svoga rada prepustiti Pokrajinskim Povjereništvima, moguće je, da se u kratko vrijeme podigne što više, što bolje uređenih kolonija i pruži članovima F. S. dosta velike udobnosti. Svaka podružnica F. S. može imati kao svoju specijalnu zadaću osnutak jedne kolonije.

Pomislite samo, kako slabo đaci prolaze zbog teških prilika naša nekoja divna mjesta kao n. pr. Plitvička jezera, predjele Gorskog kotara, bosanskih planina itd. Uređenjem kolonija na tamošnjim mjestima bit će nam boravak tamo vrlo olakšan.

Podizanje je kolonija na Plitvicama i u Gorskom kotaru specijalna zadaća Pokrajinskog Povjereništva u Zagrebu.

Na zboru od 19. XI. vidjeli smo, da za početak osnivanja kolonija imamo vrlo malo uvjeta, no nadam se, da će svi oni, koji su preuzeli tu zadaću na sebe, shvatiti to i bez obzira na žrtve i trud moći pružiti u novo osnovanim kolonijama svim članovima F. S. mnoge udobnosti.

Vladimir B. Somovski.

KRONIKA

UMJETNOST.

Knez Igor. Među novitetima, koje je kazališna uprava ove godine iznijela, dobili smo posljednje vrijeme i operu u četiri čina s prologom, kojoj je riječi i muziku pisao Aleksander Borodin.

Borodin (1839.—1887.) poznat je naročito u glazbenom svijetu po svojim popijevkama. Radnja te opere dešava se krajem XII. vijeka, a sadržina joj je uzeta iz života ruskoga naroda i njegove borbe s Polovčanima. Glavna su lica knez Igor, koji polazi na čelu svoje vojske, da se opre Polovčanima, i njegova žena Jaroslavna, koja ostaje na domu sa svojim bratom Vladimirom, kojemu Igor predaje upravu i vlast u ruke.

Opera se davala prvi put 16. prosinca prošle godine i već tom prvom izvedbom pokazao je naš operni ensemble, da je dorastao i tako velikim zadaćama, koje stavlja na nj djelo velike koncepcije kaošto je opera »Knez Igor«. Sve uloge od najmanje do najveće tako su brižno izgrađene, a ipak su sve bile tako precizno izvedene, da je publika zadovoljna i oduševljena ostavila kazalište. Umjetnik je stvorio svojim pojedinim ulogama upravo tipove, u kojima se odražava sva nutrinja ruske duše. Isto su tako snažni i zborovi muški, ženski i mješoviti. Operom je ravnao g. Baranović, a balet su uvježbali gđica Froman i g. Froman. Režiju je vodio g. Sibirjakov.

* **Tri umjetničke izložbe slikarskih radova u Zagrebu.** Ovogodišnju zimsku sezonu izložbi slika otvorio je Gabrijel Jurkić u Urlichovu salonu, iza njega je došla u istome salonu izložba slika Ivana Crnčića i izložba slika Jose Bužana, koju je umjetnik priredio u svome stanu.

Gabrijel Jurkić je jedan od mlađih naših umjetnika, koji je tom svojom izložbom, koju je priredio pod imenom »Zima«, pokazao savršenu vještinu svoga kista i odmah stekao simpatije publike. U njegovoj je izložbi bilo preko 220 raznih slika, motiva iz zapadne Bosne u vrijeme, kad su ti krajevi pokriveni snijegom i ledom. Pjesnik je prikazao svoj rođeni kraj — rođen je u Livnu — kroz sve vrijeme zimskog trajanja od prvih snježnih pahuljica pa sve do osvitka proljeća. Motivi su vezani uz život pastirski i seljački, pa se te slike ugodno doimlju. Publika je slike gotovo razgrabila, pa je i to znak umjetniku, da je pogodio ukus publike.

O Bužanu i Crnčiću nije potrebno ni govoriti. Oni su stari naši majstori. Bužan nam je u žarkim bojama donio opet pregršt motiva iz života naših seljaka i života cigana, dakle motiva, koji se gotovo ne mogu iscrpsti, iako su naoko tako jednostavni. Slike na Bužanovoj izložbi bile su tako lijepe, da se čovjek nije mogao rastati s ukusno priređenim prostorijama njegova stana, kamo je izložbu smjestio.

Crnčić je opet donio svoje more, koje on tako voli i koje je već toliko puta tako umjetnički prikazao. U njegovim slikama čovjek kao da osjeća šum bučnoga talasa i miris morske vode, kao da čuje bijesno udaranje valova o hridi i tiho pričanje ljubavnih priča, koje ti talasi, kad su mirni, pričaju istim tim hridinama.

Tri izložbe donijele su nam zapravo tri različita svijeta, a sva tri čine ipak jedno, jer su im motivi uzeti iz života našega naroda.

SPORT.

Cross-country na 3 klm. Hrvatski akademski športski klub ponovo je dokazao, da se brine i za najmlađe, te je omogućio, da i oni pokažu, koliko su napredovali. Dne 5 XII. 1922. priredio je Hašk. gross-country utrku na 3000 m., kod koje je pobijedio Valenteković (mladi) u vremenu od 12 i 15 minuta. To je vrijeme za šesnaestgodišnjeg srednjoškolca izvrsno, a pogotovu ako se uzme u obzir, da je teren bio vrlo sklizak i temperatura niska. Drugi je stigao na cilj Božićević. Donosimo sliku onih, koji su kod te utrke sudjelovali. To su Valenteković, V. Köhler, Markulinčić, Krajačić, Božičević, Somić, Kojić, Schneller, Valenteković A, Prelog, Babić, Macanović.

Fotografiju je izradio amateur g. Kohlmann, koji je za Omladinu učinio već nekoliko vrlo uspejlih sportskih snimaka.

AMATERSTVO.

FILATELIJA.

Dinarske naše marke s likom kralja Petra su već većinom pri kraju, te su naručene opet u Sjevernoj Americi, gdje i dosadanje, i gdje su napravljene naše banknote po deset dinara. Nove vrijednote nosit će lik kralja Aleksandra, a sastavljene su, kako slijedi: po jedan dinar u pedeset milijuna komada, po pet dinara sa dva milijuna i trista hiljada komada, po osam dinara u četiri milijuna primjeraka, sa dvadeset dinara u dva milijuna i pet stotina hiljada primjeraka, te po trideset dinara u jedan milijun primjeraka. Prema zagrebačkom časopisu »Filatelistu« organu Hrvatskog Filatelističkog društva, došle su te marke već dne 23. XI. u državnu markarnicu u Beograd, te će se naskoro početi raspačati. Druge vrsti maraka od vrijednota para još su u prometu, no i one su već ponovo naručene, jer se i njihove zalihe već primiču kraju. U novoj dinarskoj seriji otpale su vrijednote od 2, 4 i 10 dinara, a ujedno će i u novoj seriji od para vrednota nestati neke vrednote, koje se sada uslijed povišenja takse više ne mogu upotrebljavati. U kojoj su boji izašle nove marke, nije nam poznato.

Nove porto marke. Upravo su izašle i nove jugoslavenske porto marke u obliku dosadašnjih pređašnjih izdanja, i to po pet dinara u narančastoj boji, po deset dinara u smeđoj boji, po dvadesetpet dinara u ružičastoj boji, i po pedeset dinara u maslinasto - zelenoj boji. Koju svrhu imadu tako visoke porto vrijednote, nije nam poznato, no svakako je to atentat na mlade sabirače, koji bi htjeli nerabljene marke sabirati, a do takovih rabljenih vrijednota vrlo je teško doći. Kod porto marke od deset dinara imade i jedna pjogrešna marka u arku od sto komada. Na jednom samo komadu u arku stoji 10 para namjesto 10 dinara. Medjutim je državna centralna markarnica tu marku dala povući iz prometa, u koliko joj je to uspjelo, a ono nekoliko maraka, koje su preostale pukim slučajem, sada se vrlo traže i dobro plaćaju.

Reklamni žig. Prigodom I. jugoslavenskog sokolskog sleta u Ljubljani upotrebljavao se posebni žig: I. Jugoslavenski svesokolski zlet v Ljubljani 12—15. VIII. 1922., te tekst ćirilicom: I. Jugoslavenski svesokolski slet u Ljubljani. Hrvatskoga teksta nije ovaj puta bilo, kao što nije bilo ni hrvatskog sokolstva na tom jugoslavenskom sletu.

NOVE KNJIGE.

Dvije knjige Narodne knjižnice. Posljednjih je dana Narodna knjižnica izdala na svijet dvije knjige, koje će dobro doći i našoj omladini u školi i našoj javnosti uopće. Jedno je T e n a J o s i p a K o z a r c a, a drugo antologija pjesama V l a d i m i r a N a z o r a pod imenom Carmen vitae. Obje su knjige štampane ćirilovicom, a izdala ih je na svijet uprava Narodne Knjižnice u namjeri, da posluži međusobnom upoznavanju književnih tečevina južnih Slavena.

Kozarčeva Tena i tako je već bila raspačana, pa će tako biti opet pristupačna i onima, koji do nje nijesu mogli doći. Poznato je, da je Kozarac tim svojim djelom podao upravo izvrsnu karakteristiku slavonske žene i njezinoga propadanja, pa da se to djelo osim drugih odlika ističe svojom psihologijom iznad svih drugih Kozarčevih djela, i da se ta novela ubraja među najuspjelije radove te ruke u našoj književnosti uopće.

Druga nam spomenuta knjiga podaje na 260 štampanih stranica izbor pjesama našega odličnoga pjesnika Nazora, pa će dobro doći onome, koji nije dospio ili nije mogao da nabavi Drechslerovo izdanje sveukupnih Nazorovih pjesničkih radova. Knjiga je podijeljena u odjeljke, a pred svakim je ilustracija, koju je izradio profesor Joza Kljaković.

Nema sumnje, da bi bilo dobro, kad bi i na srpskoj strani koje nakladničko poduzeće pokrenulo slično izdanje srpskih pisaca latinicom, da se tako očituje uzajamni rad i da se proces upoznavanja, a potom i proces književnoga jedinstva što prije kraju privede.

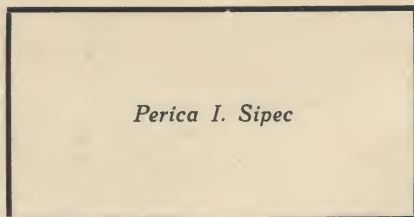
Vijenac list za zabavu i pouku. Kod nas se u posljednje vrijeme osjećala velika potreba obiteljskoga lista, koji bi poput nekadašnjeg »V i j e n c a« okupljao i književnike i donosio birano štivo za najšire slojeve našega naroda. Da se tu potrebu zadovolji, pokrenut je i opet Vijenac, koji u prvom broju ima ovaj sadržaj: Gjuro Arnold: Tri romance, Šandor Ksaver Gjalski: Pronevjereni ideali, Milan Ogrizović: Legenda, Šilar: Momče, Louis Hémon: Marija Chapdelaine. Prevodi dr. Drago Cepulić, Gjuro Kumičić: Pred odlazak. Oton Kučera: Nova slika atoma. Listak donosi aktualne stvari iz književnosti i umjetnosti. Vijenac izlazi jedamput nedjeljno s bogatim ilustracijama, a cijena mu je mjesečno K 60.—. Pojedini broj stoji K 20.—. Naručuje se kod Društva hrvatskih srednjoškolskih profesora, Zagreb, Medulićeva ulica broj 33.

ZABAVA i ŠALA

S.Š.

ZAGONETKE.

I. Zagonetna posjetnica.

koju poslovičnu lozinku ima u svojoj posjetnici ovaj čovjek?

II. Premetaljke.

1. MUDRU TKO GUDI, NE BJE LUD!
2. U ŠAKU SE VRATI ZLATO!

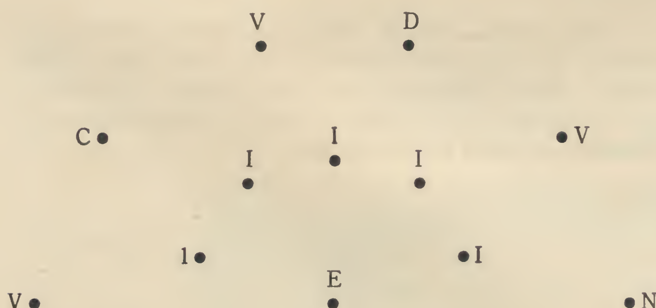
Nađi u njima sakrivene mudre rečenice!

III. RAČUNARKA.

Zlatko Moses, Varaždin.

Neko je družtvance sačinjavalo 6 ljudi. No kako je svaki bio drugoga zanimanja, nisu se svaki dan mogli svi sastati, već je jedan od njih dolazio svaki dan, drugi svaki drugi dan, treći svaki treći, četvrti svaki četvrti, peti svaki peti a šesti svaki šesti dan na sastanak. Ljudi, koji su za to znali, zanimali su se, da li se ti ljudi i kada nađu s v i na okupu?

IV. KONJIĆEV SKOK.

Valjano čitan daje čuvenu latinsku rečenicu.

ODGONETKE ZAGONETAKA IZ BROJA 2.

I. Narodne pitalice: 1. Plug. — 2. Čovjek, dok je dijete, odrastao i starac. — 3 Mlinar (u vjetrenjači). — 4. Dim.

II. Bojna strategijska zagonetka:

25	2	3	3	2	25
2					2
3					3
3					3
2					2
25	2	3	3	2	25

III. Skrivačice: 1. Čakovac. — 2. Split. — 3. Kotor. — 4. Osijek.

ODGONETAČI ZAGONETAKA IZ BROJA 2.:

Deletiš Ivan, Zagreb: II. — Šimunić Stanislav, Zagreb: I (2, 3, 4), II, III — Vouk F. V., Zagreb: I (2), III — Šepec Viktor, Zagreb: I (sve) — Eisenstädter Oto: I (sve) — Grünberg Branko» I (sve), III — Alinčić Vaso, Zagreb: I (2, 3, 4) — Filipović Franjo, Zemun: III — Došen Vlatka, Gospić: I (2, 4), III — Jovanović Rajko, Sarajevo: I (2, 3), III — Simić pl. Hella: I (2), III — Kogoj Josip, Zagreb: I (sve), III — Liko Izrael, Sarajevo: I (2, 4), III — Levi Jozef, Sarajevo: I (2, 4), III (2) — Klein Vladimir, Zagreb: I (2, 3), III — Kokotović Vladimir, Zagreb: I (sve) — Reizer M., Karlovac: III — Reich Ivo, Zagreb: I (2, 3, 4), III — Lazić Mara, Petrinja: I (sve), III — Lukičić Otokar, Zagreb: I (2, 3, 4), III — Arijadna (!?), Zagreb: III — Filipović M., Zagreb: I (2, 3), III (2, 3, 4) — Antonović A., Zagreb: III (1) — Rottenbücher Egon, Zagreb: I (sve), III — Vidović Božidar, Zagreb: I (2, 3) III —

Iz broja 1. naknadno odgonetali: Kogoj Josip, Zagreb: I (5), II, III — Reich Ivo, Zagreb: I (1,4, 5) —

Ispravi: U 2. broju Omladine štampana je pjesma Babin vir s imenom autora Martin Robotić. To je ime pomutnjom ušlo kod te pjesme, jer je autor njezin A n t u n P e t k o v i ć, pa molimo, da se to ispravi.

B. Bunić, Sarajevo. Za dobre želje Božiću i Novoj Godini srdačno hvalimo.

Egon Rottenbücher, Zgb. Vaš sastavak pod napisom »Trinaesti« ne mogu uvrstiti, jer nije za štampu.

V. P. u Zagrebu. Vaša pošiljka ne će u štampu.

Kinfingmei. Pošaljite što zgodnije!

B. N. Č. Vaše pjesme nisu za štampu.

Marčić Luka, Split. Vašu pošiljku, poradi koje urgirate kartom, nijesam primio.

S. S. Brod. Tužite se u poslanoj »pjesmi« na urednika, koji ne štampa Vaših modernih tobože radova. To je krivo. U naše je mladeži vrlo često nažalost mnogo megalomanije, pa u svome neznanju drži loše svoje produkte modernim. Ne znam, da li i Vi sebi možda ne umišljate, da ste pjesnik. A vidite, to što ste Vi meni poslali, ne će Vam štampati ni jedan urednik na slavenskome jugu, pa ni g. Ljubomir Micić u svome »Zenitu«, jer ne valja.

S. M. Vinkovci. »Pjesma« još nije za štampu, ali ne tjerajte zato vile. Čini se, da bi moglo još nešto biti.

S. Livadić B. Brod. Vašu sam pjesmu »Smisao Zemlje« dvaput pročitao, ali nijesam shvatio, koji smsao po njoj ima ili treba da ima zemlja. Zašto se gubite u obilju riječi, koje ništa ne znače i ništa ne kazuju. Čitajte naše priznate pjesnike — i starije — pa ćete vidjeti, što je pjesma. Pjesma se čita dvaput i više puta radi užitka, koji pobuđuje, a ne zato, da joj se uhvati smisao. Ako pjesmi morate tražiti smisao, onda ona prestaje djelovati, a onda joj je i cilj promašen.

Slava Berghauer, Sisak. Od pjesama Vaše nećakinje, koje ste mi poslali, dotjerao sam jedino pjesmicu »Umiranje«, koju štampamo zato, da maloj pjesnikinji učinimo po želji. U nje ima bez sumnje dara, ali borba s jezikom i pravopisom čini, da stihovi vrlo često hramlju. Ona će to međutim dotjerati. Ostale pjesme nijesu za »Omladinu«. One bi — dakako jezično i tehnički dotjerane — pristajale u koji dječji list, pa pokušajte poslati možda uredništvu »Smilja« ili kojem drugom dječjem časopisu.

B. Bunić, Sarajevo. Ne zamjerite, ali mi je posve nemoguće, da pismom odgovaram saradnicima. Ne mogu pored najbolje volje dospjeti. »Zadnje cvijeće« je slabo.